

Marmaggiho aféra v dobovej straníckej tlači na Slovensku

Peter Zmátlo

ZMÁTLO, Peter. The Marmaggi affair in party newspapers of the time in Slovakia. In *Ružomerský historický zborník III*. Ružomberok : Filozofická fakulta KU, 2009, pp. 173–204.

In this contribution, Hus celebrations and the subsequent Marmaggi affair are described on the basis of reports in various Slovak party newspapers of the time, as well as themes arising out of the affair which were then analysed in the press, for instance the relationship of church and state, the figure of J. Hus, Hussitism and Catholicism.

Keywords: Czechoslovakia. Hus celebrations. Marmaggi affair. Church and state. Catholicism. Hussitism.

Tento príspevok je pokračovaním, resp. doplnením štúdie *Ohlas Marmaggiho aféry na stránkach dvoch slovenských stranických denníkov*, ktorá bola uverejnená v zborníku *Cirkve 19. a 20. storočia v slovenské a české historiografii* (v tlači). Tentoraz sa pozrieme na slovenskú tlač širšieho stranického spektra a pokúsime sa opäť analyzovať jej obsah vo vzťahu k Marmaggiho afére.¹ Analyzovať budeme nasledovné dobové stranické denníky a týždenníky: *Národné noviny*, *Slovenský denník*, *Národný denník* a *Slovenský národ*.² Pri nadviazaní na prvú štúdiu môžeme vychádzať z hlavných stanovísk a názorov na Marmaggiho aféru ľavicových *Robotníckych novín* a nacionálneho pravicového *Slováka*. Ľavicové sociálnodemokratické *Robotnícke noviny* aféru Marmaggiho, t. j. jeho odchod z Prahy ostro odsúdili a podporovali stanovisko československej vlády pri kritike Marmaggiho postupu, kým *Slovák* ako stranický orgán najsilnejšej slovenskej politickej strany – Slovenskej ľudovej strany – sa postavil

¹ O podstate Marmaggiho aféry bližšie v spomínanej štúdiu ZMÁTLO, Peter. Ohlas Marmaggiho aféry na stránkach dvoch slovenských stranických denníkov. In *Cirkve 19. a 20. storočia v slovenské a české historiografii* (v tlači, CDK Brno).

² Uvedené tituly novín sme mali k dispozícii k štúdiu v Slovenskej národnej knižnici v Martine, kde však niektoré dôležité tituly stranických periodík k našej téme neboli k dispozícii, lebo boli väčšinou poškodené. Išlo najmä o *Slovenské Slovo*, týždenník Československej národno-socialistickej strany pre Slovensko a Podkarpatskú Rus, čo bol handicap už i vzhľadom na dôležitú úlohu a postoj čs. národných socialistov k Marmaggiho afére. Zaujímavé noviny agrárnej strany *Slovenská politika* boli síce k dispozícii, ale práve čísla z júla 1925 chýbali.

v plnej miere na stranu Marmaggiho a Vatikánu a schvaľoval ich počínanie. Tieto dva denníky teda vyjadřili protikladné opačné postoje k Marmaggiho afére, čo bolo pochopiteľné, keďže vychádzali zo svojich ideologických straníckych stanovísk. Aký postoj však zaujali k Marmaggiho afére prostredníctvom svojej straníckej tlače ďalšie politické strany na Slovensku? Na to sa pokúsime zodpovedať v našom príspevku.

Všetky sledované stranícke periodiká pred oslavami Jána Husa 6. júla opisovali ešte priebeh Husových osláv na Slovensku vo večerných hodinách 5. júla (prívrženci Husa páľili ohňové hranice na kopcoch v horách) a potom samotné oslavy 6. júla a v tejto súvislosti opisovali postavu Jána Husa z historického a religiózneho hľadiska. Marmaggiho aféru (Husove oslavy 6. júla v Prahe a následný odchod nuncia Marmaggiho z hlavného mesta v ten istý deň, z čoho vznikla „roztržka“ medzi Vatikánom a Československou republikou) opisovali až od 9. júla 1925. Mnohé noviny prinášali názory s príslušným komentárom aj ďalších slovenských i českých straníckych novín na Marmaggiho aféru. V druhej polovici júla prinášali niektoré slovenské noviny i analytické články v súvislosti s touto aférou zamerané na katolicizmus a jeho fungovanie v spoločnosti, vzťah Vatikánu a ČSR i ďalšie náboženské otázky.

Noviny sme sledovali od 6. júla do 18. augusta 1925, kedy bol uverejnený dôležitý Pastiersky list slovenských biskupov.

Národné noviny, orgán Slovenskej národnej strany so sídlom v Turčianskom Sv. Martine, opisovali v pomerne priaznivom svetle Husove oslavy v sídle strany a osobnosť Jána Husa, a to 9. júla v rubrike Kronika: „*V nedeľu 5. júla horely na mnohých pahorkoch Slovenska Hranice na pamiatku krutej smrti veľkého Čecha, učenia a človeka, majstra Jána Husa.*“ O oslavách v tom istom krátkom článku uviedli: „*V republike svätíme každoročne výročie smrti Husa. Zaslubuje toho. V pondelok, 6. júla, zasvätili sme i v Turčianskom Sv. Martine. Vojsko pri hudbe pochodovalo na námestie pred obecný dom, kde vypočulo prednášku nadpor. Součka o Husovi. [...] Vyzdvihol význam majstra Husa v národe a niekoľkými slovami poukázal na jeho učenie. Končiac svoju reč, povedal, že Husova pravda má nás nabádať k svornosti a má napomáhať k dorozumeniu Čechov a Slovákov.*“³

O odchode nuncia Marmaggiho z Prahy referovali *Národné noviny* až 12. júla formou krátkej správy pod názvom *Pre sviatok majstra Jána Husa*.⁴

³ Majster Ján Hus. In *Národné noviny*, 9. júla 1925, roč. 56, č. 55, s. 3-4.

⁴ V tejto správe len stroho konštatovali o odchode nuncia z Prahy: „*Pápežský nuncius Marmaggi odišiel z Prahy a vrátil sa do Ríma. Podľa všeobecného predpokladu nuncius opustil Prahu pre sviatok Jána Husa, ktorý je vraj urážkou katolicizmu.*“ Pre sviatok majstra Jána Husa. In *Národné noviny*, 12. júla 1925, roč. 56, č. 56, s. 3.

Celkovo môžeme uzavrieť, že stranícky tlačový orgán Slovenskej národnej strany sa Marmaggiho afére venoval len okrajovo v porovnaní s niektorými inými straníckymi novinami (napr. *Slovákom* či *Robotníckymi novinami*). Priamo k afére priniesli len jeden analytický článok z pera Antona Kompáneka⁵ pod názvom *Prípád vatikánskeho zástupcu*. V úvode autor zhrnul postoj jednotlivých politických strán k odchodu Marmaggiho z Československa, keď napísal, že socialistické tzv. pokrokové strany ostro protestovali proti odchodu nuncia a podporili československú (čs.) vládu pri odvolaní československého vyslanca z Vatikánu. Organizovali protestné zhromaždenia (k nim sa pridali i agrárnici na Slovensku) proti vatikánskej politike a odchodu Marmaggiho z Prahy, podávali interpelácie v parlamente a žiadali odluku cirkvi od štátu. Na druhej strane katolícke strany sa postavili na stranu nuncia a Vatikánu a zaujali vyčkávacie stanovisko. Pri hľadaní príčin vypuknutia Marmaggiho aféry zdôraznil, že „oslavy M. J. Husa boly len príležitosťou a nie príčinou, že vatikánsky zástupca odišiel z Prahy“. Pri hodnotení tejto aféry sa Kompánek ako rímskokatolícky kňaz prikláňal na stranu katolíckych strán, ktoré obhajovali postup nuncia a Vatikánu pri tejto medzištátnej roztržke, hoci nebol prívržencom ani členom Slovenskej ľudovej strany, ako by sa dalo predpokladať. Kritizoval české médiá za ich politiku a negatívny vzťah k nunciovi a Vatikánu v období pred vypuknutím aféry, politika Československej republiky (ČSR) voči Vatikánu bola podľa neho nesprávne vedená. Kritiky sa ušlo i radikálnym, teda najmä socialistickým politickým stranám. „Česká tlač už od prevratu v ostrom tóne napáda pražských zástupcov Vatikánu. Útočí na nich v úrade, napáda ich osobne, vôbec vystupuje proti nim otvorene nepriateľsky. [...] Všetko to robí sa preto, lebo radikálne strany nemôžu sa už dočkať uskutočnenia všetkých tých reforiem, ktoré majú v programe a ktorými chceli by znemožniť všetko, čo s náboženstvom vôbec súvisí, stojac na podklade realistikom a materialistickom. K tomu pridružuje sa ešte schválne zle robená diplomacia vlády s Vatikánom.“ Neušetril ani československého zástupcu vo Vatikáne, ktorým bol Václav Pallier.⁶ „Ináče už sám fakt, že našu republiku zastupuje vo Vatikáne človek, ktorý je ateistom a svoje deti zásadne nedáva krstiť, svedčí o všetkom, len o tom nie, že našej vláde ide čo len o chladné styky s diplomaciou Vatikánu. Je to akoby provokácia, ktorá v diplomacii nemôže byť na mieste.“ O vzájomných diplomatických vzťahoch medzi ČSR a Vatikánom uviedol: „...keď už raz naša republika a Vatikán udr-

⁵ V rokoch 1923 až 1927 bol hlavným a zodpovedným redaktorom týždenníka *Národné noviny*.

⁶ Ten nahradil na poste čs. vyslanca vo Vatikáne Kamila Kroftu, ktorý v decembri 1921 začal pôsobil ako veľvyslanec ČSR vo Viedni. Pozri napr. SUCHÁNEK, Radomír. Modus vivendi 1928. In *Revue cirkevného práva* 23, 2002, č. 3, s. 212.

žiaťujú vzájomné diplomatické styky, nech sa zachovávajú aspoň pravidlá slušnosti, keď už nie pravidlá diplomatického taktu. Keď naša vláda vie slušne zachádzať so zástupcami štátov nám otvorene nepriateľských, keď naša diplomacia až s premrštenou lojalnosťou a slávnostnou účasťou vie si uctiť príchod diplomatického zástupcu Maďarska, než aspoň minimum tolerantnosti a slušnosti by sa očakávalo proti diplomacii Vatikánu, politický vliv ktorého v svetovej diplomacii netreba pre náš mladý štát ignorovať. Keď niet dobrej vôle pre tieto veci, než mali sa diplomatické styky s Vatikánom už dávno pretrhnúť, alebo ani vôbec nezačať.“ Aké videl následky tejto aféry? „Predbežné následky aféry vidíme v nekonečnej radosi zahraničných i domácich nepriateľov nášho štátu. S prípadom zaoberala sa tlač celého sveta a z veľkej čiastky v takom smysle, ktorý nám nie je nijako priaznivý a osožný. Podobné prípady sú veru na veľkú škodu republiky, ktorá je v susedstve štátov s obyvateľstvom po väčšine katolíckym, ktoré s Vatikánom udržiava najlepšie diplomatické styky.“⁷ Príčinu rozkolu s Vatikánom videl Kompánek v moderných socialistických teóriách, čím len potvrdil svoje kňazské stanovisko, čo bolo v jeho prípade pochopiteľné. V tejto súvislosti ako príklad týchto teórií na záver citoval z článku V. Šrobára *Viera a veda* uverejnenom v časopise *Prúdy* v roku 1913: „Nastal bol farizejov, pokrytco a tyranov proti mužom vedy a pokroku, boj povery a duševnej tmy s vedou a rozumom, boj zpiatočnícva s pokrokom. V prvom tábore stoja tí, ktorí žijú z hlúposti ľudskej..., ktorí bez práce žijú..., čo sľubujú nebo po smrti, tam kdesi, kde nikto nikdy nebol a o čom nemáme nijakej istoty ani zprávy... Život a učenie dnešných cirkví v ničom sa nepodobá učeniu a životu Kristovmu... Cirkve zatemnily a prekrútily smysel učenia Kristovho.“⁸

Slovenský denník pri svojom vzniku 9. novembra 1918 bol orgánom Slovenskej národnej rady, po jej zániku patrila Národnej roľníckej strane, teda bol stranickým orgánom agrárikov. Vzhľadom na to, že v období Marmaggiho aféry bola agrárna strana vo vláde (ako väčšinu obdobia prvej ČSR) a mala navyše premiéra, je pohľad straníckej agrárnej tlače na konflikt republiky s Vatikánom zaujímavý aj z tohto hľadiska.

Prvú správu o odchode nuncia F. Marmaggiho z Prahy uverejnil *Slovenský denník* na titulnej strane už 8. júla, a to v redakčnom článku *Pápežský nuncius odvolaný z Prahy*. Na začiatku článku prebral informácie z *Pražského večerníka* zo 7. júla, ktorý ako jeden z prvých tlačových orgánov priniesol oficiálnu správu o odchode nuncia Marmaggiho z ČSR, kedy vlastne vypukla Marmaggiho aféra.⁹ K tejto oficiálnej správe o odchode Marmaggiho zaujal

⁷ KOMPÁNEK, Anton. Prípad vatikánskeho zástupcu. In *Národné noviny*, 23. júla 1925, roč. 56, č. 59, s. 1.

⁸ Ref. 7.

⁹ Citovaný *Pražský večerník* ako tlačový orgán Čs. strany ľudovej k odchodu Marmaggiho uviedol:

Slovenský denník jasne prevládne stanovisko kritizujúce tento krok Vatikánu a nuncia. V odôvodnení odchodu pápežského nuncia, príčinou ktorého mali byť Husove oslavy, videl len ako čisto príležitostný a formálny krok, pretože „*Sv. Stolici muselo byť predsa známe, že deň 6. júla bol uzákonený ako pamätný deň republiky Československej, keďže sa tak stalo s jej vedomím. Taktiež musela vedieť, že pamätný deň Majstra Jána Husa bude oslávený prevažnou väčšinou československého národa slávnostným spôsobom vzhľadom k veľkému významu osobnosti Husovej pre našu národnú myšlienku.*“ Tento agrárny denník nesúhlasil ani s charakteristikou Husových osláv ako „protikatolíckej manifestácie“. „*Tvrdiť, že oficiálne oslavy Husove boli urážkou všetkých čs. katolíkov, je čo aj len zo strany povrchne informovaného človeka buďto omylom alebo nepravdou. Postačí tu poukázať na fakt, že práve takým spôsobom, ako v pamätný deň Majstra Jána Husa bude vláda zastúpená i na slávnostiach svätováclavských 28. septembra, teda na oslave čisto katolíckej.*“ Právý dôvod odchodu pápežského nuncia videl *Slovenský denník* v tom, že „*sv. Stolica použila osláv Husových tomu, aby tak prejavila svoj nesúhlas s politikou, ktorú sdiela dnes ešte väčšina vládneho bloku a ktorá smeruje k odluke cirkve od štátu.*“¹⁰

Hneď na druhý deň priniesol *Slovenský denník* k Marmaggiho odchodu dva články na titulnej strane. Prvý pod názvom *Provokácia Marmaggiho nebude mať škodlivých následkov* sa venoval reakcii českej tlače na nunciom odchod z Československa a druhý *Rozviazanie diplomatických stykov s Vatikánom?* už podľa názvu analyzoval možný vývoj diplomatických vzťahov medzi ČSR a Vatikánom po vypuknutí Marmaggiho aféry. V prvom článku sa v úvode opisovala vnútropolitická situácia v ČSR a reakcie niektorých politických strán po odchode F. Marmaggiho z republiky. „*Prípád nuncia Marmaggiho vyvolal, ako sa dalo očakávať, mnoho rozruchu. Všetky hlavné orgány koalovaných (koaličných – pozn. autor) strán, s výnimkou strany lidovej, odsudzujú tento čin ako urážku reprezentantov nášho národa a najsvätejších citov národných.*“ *Slovenský denník* sa domnieval, že Marmaggiho aféra neohroží dobre sa rozvíjajúci vnútropolitický život, podobne ako svojho času pastiersky list slovenských biskupov. Nasledovala reakcia českej tlače na odchod nuncia, keď

„*Vzhľadom k hlučným manifestáciám protikatolíckym, ktoré boli v Prahe organizované v pamätný deň Majstra Jána Husa a ktorých protektorát prijal sám pán prezident republiky T. G. Masaryk a čestné predsedníctvo ministerský predseda Švebla, sv. Stolica na znamenie protestu pre takú urážku, spôsobenú jej a všetkým čl. katolíkom, nariadila apoštolskému nunciovi Msgru Marmaggiemu, aby ešte toho dňa opustil Prahu. Pán nuncius odišiel v pondelok (6. júla – pozn. autor) o štvrti na 11. hodinu z Prahy, sprevádzaný na hranicu republiky Msgru Aratom, tajomníkom nunciatúry. Na nádraží odprevadili ho pražský arcibiskup dr. Kordáč a iní cirkevní hodnostári.*“ Pápežský nuncius odvolaný z Prahy. In *Slovenský denník*, 8. júla 1925, roč. 8, č. 150, s. 1.

¹⁰ Pápežský nuncius odvolaný z Prahy. In *Slovenský denník*, 8. júla 1925, roč. 8, č. 150, s. 1.

najmä noviny socialistických strán „naladili svoj pokrik do najostrejšej tóniny a ktorí v svojich časopisoch agitujú už za naprostú odluku cirkve od štátu“.¹¹ Týždenník slovenských agrárnikov preto vyčítal predstaviteľom socialistických strán prílišnú horlivosť voči nunciovi a Vatikánu a snažil sa zachovať skôr zmierlivé či kompromisné stanovisko k prípadu Marmaggiho. „Je samozrejmé, že krok Vatikánu bol ukvapený, nerozmyslený a bude ešte zistené, aký podiel na jeho vykonaní mal práve nuncius Marmaggi osobne. Na druhej strane však je zbytočné prílišné rozčulovanie a bezhlavé vyvádzanie najkrajnejších dôsledkov, za aké v prvých okamžikoch rozčulenia píše radikálne perá soc. demokratov a čs. socialistov.“ Denník upozornil slovenských čitateľov, aby slovenskí politici, t. j. ministri a poslanci, nezabudli pri riešení tejto aféry na slovenské záujmy v cirkevno-politickej oblasti. „Isteže po opadnutí prvých vln vzrušenia zvíťazí chladný rozum a rozvaha, ktorá velí menovite slovenským členom vlády a slovenským poslancom nezabudnúť na riešenie cirkevno-politických otázok na Slovensku, ktoré pre celý štát majú veľký dosah a nesmú sa dať zabiť zase nerozmyslenosťou, spáchanou snád' zo strany našich zodpovedných činiteľov pod nátlakom agitacyjnych hesiel radikálnej rozluky.“ Na záver agrárny denník dodal, že odchod nuncia Marmaggiho ešte neznamená pretrhnutie stykov s Vatikánom, ako to zdôrazňovali aj *České Listy* českých lidákov a vypuknutie Marmaggiho aféry videl len ako ďalší dôsledok zlých vzťahov československého ministerstva zahraničných vecí k Vatikánu, z čoho vyplývalo i neriešenie naliehavých cirkevno-politických otázok na Slovensku. „Celá aféra je len novým dokladom nemožnosti doterajšieho pomeru našo zahraničného ministerstva k Vatikánu, ktorý svojou neupravenosťou vyvoláva stále zápletky a briešne škodí menovite konsolidácii pomerov na Slovensku, kde už príliš mnoho škôd sme utrpeli z toho, že páni tohoto rezortu nevedeli dosiaľ pochopiť dôležitosť cirkevno-politických otázok pre nás a že len pre ich tvrdohlavosť Rím si robí na Slovensku čo chce. A to, myslíme, nie je ani múdra, ani prospešná politika, ktorá koniec-koncov podporuje iba živly protištátné. Tomu treba raz už spraviť koniec.“¹²

V druhom spomínanom článku z 9. júla sa autor (podpísaný iniciálou k.) zamýšľal nad diplomatickými vzťahmi medzi našou republikou a Vatikánom po vypuknutí Marmaggiho aféry a žiadal vypracovať dôstojnú úpravu cirkevných pomerov na Slovensku. Nesúhlasil s radikálnym riešením vzťahu cirkvi a štátu formou odluky, ako to navrhovali socialistické strany a varoval pred takýmto riešením. „Nemáme dost' slov, ktorými varujeme pred podobným jednaním, lebo mohla by povstať obromná škoda pre pokojný vnútropolitický náš

¹¹ Provokácia Marmaggiho nebude mať škodlivých následkov. In *Slovenský denník*, 9. júla 1925, roč. 8, č. 151, s. 1.

¹² Ref. 11.

život, ktorého tolko potrebujeme, menovite na Slovensku.“ Osobnosť samotného nuncia F. Marmaggiho sa tiež nevyhla kritike. „A osoba pána Marmaggiho nestojí za to, aby bola poškodená republika. Pán nuncius Marmaggi, ako je už dávno známo, nielen že nebol naklonený našim štátnym pomerom, ale nemal ani dosť diplomatického taktu a štátnickej výchovy, ktorá by svojou jemnosťou vedela zastávať záujmy Vatikánu v shode s našimi politickými a národnými pomerami. A okrem toho pán Marmaggi i čisto osobne a ľudsky svojou nervozitou vyvolával zlých duchov i tam, kde ich vôbec nebolo a kde ich nevideli ani naši dobrí katolíci s kňazom – monsignorom dr. Šrámkom na čele.“ Autor však okrem nuncia Marmaggiho kritizoval aj čs. zástupcu vo Vatikáne Dr. V. Palliera. „... i naša republika má svojho riadneho zástupcu u Vatikánu, ktorého meno pomaly už je známo len niekoľkým zasväteným, ktorí sa z úradu, zo záľuby alebo z povinnosti starajú o naše zahraničné veci. To znamená, že tento náš vyslanec, pán Pallier, nechce, skôr však nemôže jednať o otázkach, ktoré nás zaujímajú, a nemôže alebo preto, že nemá úprav z Prahy, alebo nie je ani vhodnou osobnosťou u Vatikánu. Posledný dôvod už niekoľkokrát vyslovily české katolícke časopisy,¹³ a nás na Slovensku rozhodne zaujíma vedieť, kde je teda a či je tu ten kľúč k nečinnosti vlády vo veciach cirkvej úpravy, ktorá na Slovensku sa týka tej najprimitívnejšej shody cirkve so štátnou suverenitou.“ Na záver vyzval autor ku kvalitatívnej zmene čs. zahraničnej politiky smerom k Vatikánu i k zmene vo vzájomnom personálnom zložení diplomatických zastúpení Vatikánu i našej republiky. „Záujmy republiky velia, aby prípad Marmaggiho bol posudzovaný len zo stanoviska jeho osoby a aby sa zamyslel československý zahraničný minister, prípadne vláda, i nad poslaním našej legácie vatikánskej, ale docela v inom smysle, ako si to predstavujú len ‚pražskí politici‘ alebo len slepí, ideoví radikálovia‘. Je už na čase, aby čs. vláda zrevidovala svoju činnosť vzhľadom k Vatikánu a zjedнала nápravu i v osobách. Musí sa najst’ vhodná osoba i pre naše zastúpenie u Vatikánu, ktorá dostane patričné úpravy, a musí sa najst’ i vhodnejšia osoba pre zastúpenie Vatikánu v Prahe. Trikrát varujeme voláme pred iným riešením ‚aféry Marmaggiho‘.“¹⁴

V ďalších dňoch sledoval *Slovenský denník* podrobne Marmaggiho aféru a jej dopad na vnútropolitický život medzivojnovkej ČSR. Agrárnici sa snažili zaujať zmierlivé a kompromisné stanovisko k vzniknutej situácii, keď došlo k napätiu medzi Vatikánom a československými politickými kruhmi. Svedčí o tom aj titulný článok z 10. júla 1925 *Všetko sa dobre skončí*, v ktorom sa vyzdvihuje konanie predsedu čs. vlády A. Švehlu (bol agrárnikom), ktorý vystúpil s prejavom v poslaneckej snemovni i na schôdzi predsedov posla-

¹³ Katolíci mu okrem iného napríklad vytykali, že je ateistom a nedal pokrstiť ani svoje deti.

¹⁴ (k.). Rozviazanie diplomatických stykov s Vatikánom? In *Slovenský denník*, 9. júla 1925, roč. 8, č. 151, s. 1.

neckých klubov v senáte a vyzval na zmierlivé riešenie Marmaggiho aféry. Predstavitelia agrárnikov boli optimistickí, keď súdili, že „konflikt nedospeje ku krajným dôsledkom“. K vzniknutej situácii po odchode nuncia Marmaggiho mala zaujať stanovisko čs. vláda začiatkom budúceho týždňa a vystúpiť mal s prejavom na osobitnej schôdzi zahraničného výboru i minister zahraničných vecí E. Beneš, čo sa aj udialo. V článku je venovaný priestor tiež úvahám vývoja v Čs. strane lidovej po vypuknutí Marmaggiho aféry, keď agrárci podporovali kresťansko-demokratické krídlo J. Šrámka na úkor radikálne hierarchického krídla arcibiskupa Kordača, ktorý mal veľký vplyv i na samotného nuncia F. Marmaggiho. „Lidová strana prejavuje teraz značnú zdržanlivosť a smierlivú náladu, čo potvrdzuje našu mienku, že za prípadom stojí iba radikálne hierarchické krídlo arcibiskupa Kordača, ktorý mal temer výlučný vliv na nuncia Marmaggiho, že ide v podstate o novú fázu veľkého boja medzi hierarchiou a kresťanskou demokraciou, v ktorom až dosiaľ vždy mal Šrámek proti Kordačovi prevahu.“¹⁵ Proti extrémistom a radikálom, najmä zo socialistických strán, mal *Slovenský denník* veľké výhrady, pretože títo ľudia chceli vytĺcť z Marmaggiho prípadu len politický kapitál pre vlastný zisk či prospech svojich politických strán. Nepredpokladal však úspech týchto extrémistov či radikálov v tomto Marmaggiho prípade. „Možno však už dnes s určitosťou predpovedať, že úmysel extrémnych živlov, ktoré chcú z prípadu vytĺcť volebný respektíve stranícky kapitál a rozvášňujú masy, ztroskotá na úsilí rozvášňaných ľudí v svete politickom i v širokých vrstvách občianstva.“¹⁶

V ďalšom článku *Treba počkať na vládu* komentoval *Slovenský denník* názory iných novín a politických strán na Marmaggiho aféru. V podstate zaujal, ako sme už uviedli, zmierlivé kompromisné stanovisko a už z názvu článku vyplývalo, že celá vnútropolitická scéna medzivojnovnej republiky čakala na vyjadrenie československej vlády k Marmaggiho odchodu. Kriticky sa vyjadril k opozičným stranám, najmä k slovenským ľudákom, keď kritizoval K. Sidora v súvislosti s Husovými stúpenkami na Slovensku.¹⁷ K slovenským ľudákom

¹⁵ Všetko sa dobre skončí. In *Slovenský denník*, 10. júla 1925, roč. 8, č. 152, s. 1.

¹⁶ Ref. 15.

¹⁷ K. Sidor, vtedy mladý nádejný politik Slovenskej ľudovej strany, sa vyjadril veľmi kriticky o husitoch na Slovensku: „Paštorokov už minulo od tých čias, ako naše Slovensko počtili svojou návsétevu krovožízniví lupiči a podpaľáci zpoza Moravy. Ničili životy, majetky, podpaľovali dediny a mestá. Kadiaľ len tiahli, všade šiel za nimi ston utýraného ľudu atď... A potomkovia týchto lupičov a podpaľáčov husitských po prevrate zavítali k nám. Strielali do krížov, odrážali údy sobám, pluli na oltáre, vyrabovali bohostánky a zneuctili omšové rúcha. Napľuli nám do tváre a odišli, alebo sa tu k vôli mizernej svojej jestvotie učupili a vyžierajú našich ľudí, kradnú im možnosť vyžitia zpod rúk...“ K týmto Sidorovým slovám *Slovenský denník* uviedol: „Sidor patrne nemá poňatia o histórii národov, keď takto neomalene trúfa si písať o dobe husitskej plnej utrpenia českého

a nunciovi Marmaggiu tiež uviedol, že „*Ludáci sa ináč usilujú predstaviť aféru Marmaggiho, ako neslýchanú urážku pápežského nuncia. To je demagogia, lebo Marmaggiho v našej republike nikto neurazil. Naopak. Marmaggi urazil národ, keď svojim odchodom z Prahy dal na javo, že si praje neoslavovať toho, kto bol pred 500 rokmi pod predsedníctvom pápežovým súdený na smrť a potom pri asistencii stúpenčov pápežových upálený.*“ Na záver agrárny *Slovenský denník* vyčítal nunciovi, že odišiel z Československa a postavil sa jednoznačne na stranu republiky a jej obranu proti náboženským nešvárom, čo bolo jednoznačné provládne stanovisko vládnej politickej strany. „*Aíkoľvek sa veci majú, zle urobil Marmaggi, že pretrhol sväzky s našou republikou, ktorá vo veľkej väčšine je mierumilovná i voči katolíkom. Je teda isté, že opozícia bude robiť v parlamente krik, a bude všemožne dokazovať, že Marmaggi mal pravdu. Potrebuje toho, lebo pred voľbami každá ťažkosť vlády je dobrá pre opozičnú demagogiu. A tak sme sa dožili, že – ako pred 500 rokmi – i dnes najdú sa ľudia a politikovia, ktorí budú podpaľovať mysle s heslom: ‚Si s pápežom alebo proti pápežovi?‘ My hovoríme, že takáto otázka je nesprávna, lebo našim heslom musí byť: si za republiku alebo proti nej? A i keby Marmaggi tisíckrát odcestoval a tisíckrát sa vrátil, našim heslom musí zostať: republika a žiadne náboženské sväre!*“¹⁸

Agrárici teda žiadali predovšetkým republiku a jej zriadenie upevňovať a nie ju oslabovať náboženskými roztržkami, medzi ktoré počítali i túto Marmaggiho aféru. Preto v tejto afére sa vždy správali tak, aby postavenie ČSR neoslavili, ale naopak, svojou politikou štát posilnili nielen vo vnútropolitickom rozmere, ale aj v tom zahraničnom.

O rozvážnom štátnickom riešení Marmaggiho aféry zo strany vládnucích agrárikov svedčí aj ďalší článok *Pokojně riešenie nunciousoho prípadu*, v ktorom *Slovenský denník* stručne informoval o priebehu Marmaggiho aféry a jej riešení. „*Prípad pápežského nuncia, ktorý je vládou pokladaný za dôležitú okolnosť štátnej prestýže, je vo vládných kruhoch pozorne sledovaný smerom k spokojnému riešeniu. Príslušný jednanie vedie ministerský predseda Švehla so zahraničným ministrom Benešom. Interpelácia československých socialistov pre okamžitú debatu o tejto veci v snemovnom plene nebola desaťčlenovým parlamentným výborom prijatá, takže bude prevedená len v zahraničnom výbore a to vtedy, až budú o prípade všetky potrebné informácie a príslušný odstup od celej udalosti. Táto okolnosť je dôkazom, že i na parlamentnom foru získalo si prevahu stanovisko*

ľudu. Odporúčame mu, aby si aspoň jednu knižku prečítal (na príklad objektívnu knihu profesora V. Flajšhansa), potom prestane opakovať hlúposti nabíľované z maďarských protislovenských kníh na ružomberskom maďarskom piaristickom gymnáziu.“ Treba počkať na vládu. In *Slovenský denník*, 10. júla 1925, roč. 8, č. 152, s. 3.

¹⁸ Treba počkať na vládu. In *Slovenský denník*, 10. júla 1925, roč. 8, č. 152, s. 3.

našej strany, aby prípad tak vážny bol prejednávany spôsobom jednotným a dôstojným. Ak panuje u nás všeobecné presvedčenie, že Marmaggi sa dopustil veľkej diplomatickej chyby tým, že prenáhlené a neobjektívne informoval Vatikán, treba tým viac mať na zreteli, aby sme i my neupadli do prenáhlenosti a aby celá vec, ktorá vzbudzuje dost' značnú pozornosť medzinárodnú, bola prejednaná rozvážne a konzekventne.“¹⁹

Dňa 11. júla 1925 čs. vyslanec vo Vatikáne V. Pallier prišiel do Prahy a ministerstvo zahraničných vecí plánovalo, s veľkou pravdepodobnosťou pod vplyvom Marmaggiho aféry, vydať knihu dokumentov, v ktorej chceli uviesť niť všetky nóty medzi Vatikánom a ČSR za posledné obdobie.²⁰

V ďalších dňoch opisoval *Slovenský denník* Marmaggiho prípad formou krátkych výstižných článkov na titulnej strane. Informoval v nich o reakcii čs. politickej scény (najmä čs. vlády, jej členov a parlamentu) na Marmaggiho aféru, a to v článkoch *Marmaggi sa nevráti do Prahy*,²¹ *Parlament odročený*,²² *Žiadna kríza koalície*.²³ Pohľad slovenských agrárnikov z Bratislavy na Husove oslavy v Prahe opísal tento agrárny denník v článku *Účasť vlády*

¹⁹ Pokojné riešenie nunciusovho prípadu. In *Slovenský denník*, 11. júla 1925, roč. 8, č. 153, s. 1.

²⁰ O tom stručná správa na titulnej strane pod názvom Kniha diplomatických dokumentov s Vatikánom. In *Slovenský denník*, 12. júla 1925, roč. 8, č. 154, s. 1.

²¹ V tomto titulnom článku sa opisovala reakcia čs. politikov na vypuknutú Marmaggiho aféru. 14. júla sa zišiel výkonný výbor koalíčných politických strán z poslaneckej snemovne i senátu. Jeho členovia si vypočuli prejav predsedu vlády A. Švehlu a ministra zahraničných vecí E. Beneša k Marmaggiho afére. Poslanci rozhodli tiež o tom, že túto aféru budú riešiť len v zahraničných výboroch oboch snemovní, nie verejne v plénoch. Plánovali sa takisto personálne zmeny na postoch oboch veľvyslancov, keď F. Marmaggi sa už nemal vrátiť do Prahy a V. Pallier mal byť tiež nahradený iným diplomatom. Pozri viac: Marmaggi sa nevráti do Prahy. In *Slovenský denník*, 15. júla 1925, roč. 8, č. 156, s. 1.

²² Predčasné ukončenie rokovania poslaneckej snemovne (bolo odročené a malo pokračovať až po letných prázdninách) kritizovali najmä opozičné politické strany. Pred ukončením schôdze rozdal ešte všetky interpelácie týkajúce sa Marmaggiho aféry (interpeláciu vládných čs. socialistov a tri interpelácie opozičných strán – slovenských ľudákov, nemeckých sociálnych demokratov a nemeckých kresťanských socialistov). Predovšetkým čs. socialisti nesúhlasili s tým, že Marmaggiho aféra sa mala prejednávať len v zahraničných výboroch parlamentu a nie v pléne, preto ich minister vo vláde J. Stríbrný podal demisiu, čím vypukla parlamentná i vnútropolitická kríza. Demisia bola podaná „pre nerozhodnosť rôzneho riešenia celého konfliktu“, ako napísal tlačový orgán Čs. strany socialistickej *České Slovo*. Týmto „konfliktom“ bola Marmaggiho aféra. Bližšie pozri: Parlament odročený. In *Slovenský denník*, 16. júla 1925, roč. 8, č. 157, s. 1.

²³ *Slovenský denník* sa v tomto článku snažil za každú cenu presvedčiť čitateľov, že žiadna vládna kríza koalíčných strán ani po ohlásení demisie ministra J. Stríbrného nenastala a že Marmaggiho aféra sa pokojne vyrieši. Predpokladal tiež, že spomínaná demisia ministra železníc nebude prijatá. Pozri: Žiadna kríza koalície. In *Slovenský denník*, 17. júla 1925, roč. 8, č. 158, s. 1.

na slávnostiach, husitský prápor atď. Bol to pohľad provládny, čo bolo pochopteľné vzhľadom na silné postavenie Republikánskej strany zemedelského a maloroľníckeho ľudu v čs. vláde. Snažil sa ospravedlniť účasť predsedu vlády agrárnika A. Švehlu v predsedníctve výboru osláv ako len čisto formálnu záležitosť. „*A tu treba hneď poznamenať, že je to ,mnoho kriku pre nič!'. Účasť vlády v čestnom predsedníctve tých najrozličnejších slávností je starým zvykom na celom svete a samozrejmo menovite v demokraciách nemôže túto účasť vláda odmietat', – ved' jedná sa o pubú formalitu, ktorá prichodí v úvahu pri všetkých oslavách tých najrozmanitejších smerov a myšlienok.*“ Vyjadril sa aj k vyveseniu husitskej zástavy počas Husových osláv, čo sa nepáčilo mnohým slovenským i českým katolíkom. „*A čo sa týka tej nešťastnej ,husitskej zástavy', i to je len ľudácke skreslenie skutočnosti. Táto zástava je docela len historického významu, nemá nič spoločného s dnešnými pomerami a žiadnu protikatolícka organizácia jej nežíva (správne žiadna protikatolícka organizácia ju nepoužíva – pozn. autor). Preto jej vyvesenie malo čisto ráz historický, spomienkový a nie ako symbol starých nešťastných náboženských rozbrojov.*“²⁴

Ako dôsledok Marmaggiho aféry boli podané v parlamente štyri interpelácie poslancov z jednej vládnej a troch opozičných strán,²⁵ ktoré však nestihli byť prerokované, pretože boli vyhlásené parlamentné prázdniny. Tieto interpelácie sú opísané v článku *Radikálne z ľava i z prava*. Určitým paradoxom bol fakt, že najradikálnejšia bola interpelácia čs. socialistov, ktorí boli súčasťou vládnej koalície. Opísaná bola v úvode tohto článku. „*Príčina náhleho odjazdu pápežského nuncia motivácie jeho spôsobili ohromný rozruch a pobúrenie v celej republike. Tento čin je tým neslýchanejší, pretože sa stal práve v deň oficiálnej oslavy upálenia Husovho, najväčšieho syna nášho národa a jednej z najskvelejších postáv svetových dejín, keď po niekoľkých storočiach národ československý ju znovu uzákonil. Nunciov postup sa prieči všetkým diplomatickým zvyklostiam, pretože je priamym zásahom do vnútorných pomerov štátu, dotýka sa urážlivo samej hlavy štátu a vlády republiky.*“ V závere tejto interpelácie Čs. strana socialistická tlmočila „*oprávnené pobúrenie celého národa*“ a položila štyri otázky pre čs. vládu: „*1. Aké stanovisko zaujíma vláda k neslýchanému činu pápežskej Stolice? 2. Je vláda ochotná postarať sa, aby urazenému štátu dostalo sa zadostučinenia? 3. Je vláda ochotná vyvodit' krajné dôsledky z tohoto prípadu odvolaním svojho diplomatického zástupcu od Vatikánu a prerušením diplomatických stykov s pápežskou Stolicou? 4. Je vláda ochotná konečne previesť odluku cirkvi od štátu a školy?*“ *Slovenský denník* charakterizoval túto interpeláciu ako „*príliš radikál-*

²⁴ Účasť vlády na slávnostiach, husitský prápor atď. In *Slovenský denník*, 17. júla 1925, roč. 8, č. 158, s. 1.

²⁵ K tomu viď poznámka č. 22.

nu ako vôbec všetko, čo čs. socialisti podnikajú“, a dodal, že „s takýmto prepíatým radikalizmom prirodzene nemožno robiť politiku koaličnú“.²⁶ Ďalej sú stručne charakterizované interpelácie opozičných strán počnúc nemeckými sociálnymi demokratmi a končiac slovenskými ľudákmi. V závere citoval denník slovenských agrárnikov talianske noviny *Epoca*, ktoré priniesli prejav sekretára vatikánskeho vyslanectva. Ten upozornil v súvislosti s Marmaggiho prípadom na to, „že diplomatické styky ďalej trvajú, že nuncius i vyslanec u Vatikánu boli len povolani, nie odvolani. Má to vraj význam len informatívny.“ Z toho vyvodil *Slovenský denník* záver, že tento hlas vatikánskeho sekretára si treba všimnúť, lebo v tejto záležitosti nepomôže radikálne riešenie a veci sa dajú do poriadku len zmierlivou politikou, čo bolo príznačné pre postoj slovenských agrárnikov k Marmaggiho afére. „My potrebujeme predovšetkým pokoj s každým a nesmieme sa dať zviest' z cesty konsolidácie štátu a národa. Planým radikálnením sa posiaľ ešte žiadna vec nezariadila. Vonkoncom však nedá sa zariadiť zbytočným radikálnením žiadna cirkevno-politická otázka.“²⁷

Vývoj na vnútropolitckej scéne v ďalších júlových dňoch po vypuknutí Marmaggiho aféry si všimál článok *Darmo sa tešili, že rozbijú koalíciu*. Agrárici sa prirodzene snažili zachovať vládnu koalíciu i po vypuknutí roztržky medzi Vatikánom a ČSR po vypuknutí Marmaggiho aféry. Nepríjemný bol pre nich najmä radikalizmus čs. socialistov vo vzťahu k Marmaggiho odchodu z Prahy a celkovo k politike Vatikánu. Výsledkom toho bola demisia ministra J. Stríbrného, ktorú predseda vlády agrárnik A. Švehla i ďalší ministri ťažko prijali, ale nakoniec J. Stríbrný abdikoval len sám z Čs. strany socialistickej (E. Beneš i E. Franke zostali vo vláde). V tomto článku sa *Slovenský denník* preto snažil zdôrazniť, že „koalícia je ďalej nerozbitá“ a že „čs. socialisti zostanú vo vláde i ďalej“.²⁸ V ďalšej časti článku sa opisoval výrok E. Beneša k Marmaggiho počínaniu, ktorý vraj vyhlásil pri rozhovore s K. Kramárom, že „nuncius sa choval korektne a že to, čo robil, patrilo k jeho úradnej funkcii“. Tento údajný výrok Beneša sa podľa *Slovenského denníka* snažili zneužiť opozičné strany, najmä slovenskí ľudáci i maďarskí politici a po Slovensku ho rozširovali. Pravdu v tomto prípade sa snažil priniesť v tomto článku *Slovenský denník*, keď citoval *České Slovo*: „Na dotaz posl. dra Kramára nepreblásil minister dr Beneš, že pápežský nuncius postupoval korektne. Dr Kramár sa pýtal, či nuncius v medziach svojej kompetencie môže zasahovať do cirkevne politických otázok v štáte, v ktorom je, či má k tomu, všeobecne vzaté, právo. Na to so strany ministra Beneša sa odpovedalo,

²⁶ Radikálnenie z ľava i z prava. In *Slovenský denník*, 17. júla 1925, roč. 8, č. 158, s. 3.

²⁷ Ref. 26.

²⁸ O zotrvaní čs. socialistov vo vládnej koalícii okrem J. Stríbrného je aj titulný článok Čs. socialisti zostanú v koalícii. In *Slovenský denník*, 19. júla 1925, roč. 8, č. 160, s. 1.

že v smyslu svojej kompetencie má možnosť nuncius do cirkevne politických otázok zasahovať, ale je ťažko vymedziť líniu, až kam smie ísť, že je k tomu potrebné veľmi mnoho opatrnosti a taktu a práve toho v danom prípade nebolo.“ Tieto slová boli iné, ako sa ich snažili rozširovať opozičné strany, ktoré chceli podľa *Slovenského denníka* využiť túto Marmaggiho aféru pre svoje politické ciele. Na druhej strane zase socialistické strany využívali aféru k tomu, aby propagovali „vystupovanie z cirkvi katolíckej“, ²⁹ čo sa skutočne aj v Čechách dialo a ľudia vystupovali z rímskokatolíckej cirkvi.

Dôležitým medzníkom vo vývoji Marmaggiho aféry bolo vyhlásenie čs. vlády k tejto afére, ktoré priniesol *Slovenský denník* 21. júla v titulnom článku *Vláda si želá smierne riešenie cirkevnepolitických udalostí*.³⁰ V tomto článku opísal sledovaný agrárny denník aj konanie ministra E. Beneša pri príprave Husových osláv, keď mal viaceré stretnutia a rozhovory s nunciom F. Marmaggim a ubezpečoval ho, že ČSR sa bude snažiť udržiavať pri Husových oslavách i po nich čo najlepšie vzťahy s Vatikánom a prihliadať na city všetkých katolíkov v republike. Beneš okrem iného na zasadnutí ministerskej rady povedal: „Zdôraznil som tu menovite, že účasť prezidenta republiky a predsedu vlády na Husovej manifestácii nesmie byť vykladaná ako nepriateľský akt proti nikomu ani doma, ani za hranicami, že je to hold veľikánovi našich dejín a rešpekt názoru obromného počtu obyvateľstva, ktorého city k Husovi sú politickým činiteľom, ktoré každá vláda musí rešpektovať. Zdôraznil som ďalej, že vláda nechce vyvolávať žiadne spory a upozornil som, že keby z toho vyvodzoval niekto dôsledky akéhokoľvek druhu, nepokladala by sa vláda za zodpovednú za tieto dôsledky. Konečne som konštatoval, že nie je možné, aby pán prezident a pán ministerský predseda ustúpili od svojho rozhodnutia, učinенého po odhlasovaní zákona o pamätnom dni Husovom.“³¹

O postoji Čs. strany lidovej ako najsilnejšej českej katolíckej strany k Marmaggiho afére referoval *Slovenský denník* v článku *Lidáci zostanú vo vláde a odôvodňujú*. Rozobral tu rezolúciu lidákov k Marmaggiho afére a k vyhláseniu čs. vlády k tejto afére. Lidáci totiž účasť najvyšších predstaviteľov štátu na Husových oslavách považovali len za ich osobnú iniciatívu (doslova uviedli „z vlastného rozhodnutia týchto činiteľov a nie z uznesenia vlády“). Päťbodová rezolúcia lidákov obsahovala aj tieto myšlienky: Ústredný výbor

²⁹ Darmo sa tešili, že rozbijú koalíciu. In *Slovenský denník*, 19. júla 1925, roč. 8, č. 160, s. 1.

³⁰ Vyhlásenie čs. vlády k Marmaggiho afére pozri v štúdii ZMÁTLO, Peter. Ohlas Marmaggiho aféry na stránkach dvoch slovenských straníckych denníkov. In *Cirkve 19. a 20. storočia v slovenskej a českej historiografii* (v tlači, CDK Brno).

³¹ Vláda si želá smierne riešenie cirkevnepolitických udalostí. In *Slovenský denník*, 21. júla 1925, roč. 8, č. 162, s. 1.

Čs. strany lidovej „*lutuje, že odchodu pápežského nuncia, ktorý neporušuje sverchovanosť štátu, ani nie je urážlivým aktom proti národu a jeho predstaviteľom, ba ani nie je prerušením diplomatických stykov, použité bolo k pokusom o rozbitie národnej koncentrácie a o vyvolanie ťažkých vnútorných zmätkov, ktoré by mohli viesť k ohrozeniu československej národnej väčšiny v parlamente a k vážnemu poškodeniu štátnych a národných záujmov. Vyhlasujeme, že čs. strana lidová na týchto cestách nikoho nasledovať nechce.*“ Ďalej sa ústredný výbor Čs. strany lidovej vyjadril k uzneseniu čs. vlády k Marmaggiho afére a zdôraznil, že strana zostane vo vládnej koalícii. *Slovenský denník* reagoval na túto rezolúciu lidákov nasledovne: „*Táto rezolúcia prezradzuje jedno: lidová strana za každú cenu chce zostať v koalícii a tým je vlastne terajšia vládna väčšina i zachovaná. Neslobodno si myslieť, že k tomuto rezultátu došlo bez debaty. Lidová strana tiež nie je tak jednotná, aby vo všetkom a hneď šla celá za terajším systémom vlády. Sú tam mnohí proti Šrámkovi, často prišlo k rôznym potýckam, avšak z týchto vyšiel vždy Šrámek víťazne. Vyšiel i z tohoto boja víťazne a prehrali tí, ktorí pod vedením arcibiskupa Kordača chceli vohnať vládnú lidovú stranu do opozície. Je to ponaučenie pre našich ľudákov, že takou opozíciou, akú oni prevádzajú ani katolicizmu ani slovenskému ľudu sa nepomáha.*“³²

Článok *I Vatikán chce jednať s čs. vládou?* je venovaný ohlasom Marmaggiho aféry v čs. socialistickej tlači a v talianskych novinách *Corriere d'Italia*. Najprv sa autor venoval socialistickému periodiku *Nová Svoboda*, ktoré podľa neho „*v poslednom čísle je postihnutá takou tmou, keď vážne píše, že vraj svetová tlač na podiv málo venuje pozornosti nášmu konfliktu s Vatikánom. Prvý opak je pravda, ba myslíme, že práve socialisti mali by sa dobre zamyslieť nad tým, že prečo zabraniteľné časopisy až príliš mnoho toho popísaly, a dokonca i publicistika liberálna nie je vždy nepriaznivá Vatikánu.*“ Potom konštatoval s uznaním pri citovaní spomínaných talianskych novín, ktoré boli blízke Vatikánu, že sa v nich hovorí „*ucelku o Československej republike veľmi sympaticky a uznáva sa snaha čs. vlády zabrániť cirkevné rozbroje*“. *Corriere d'Italia* ďalej písali „*o politickej obratnosti min. dr Beneša a spolu celej československej vlády, ktorá vraj dozaista sa presvedčí i z informácií vyslanca u Vatikánu, pána Palliera, aké sympatie chová Sv. Stolica k Československu, a vyzýva k jednaniu s Vatikánom o dohodu, lebo dosiaľ sa nedosiablo ani konkordátu ani modus vivendi.*“ Ďalej *Slovenský denník* citoval tieto talianske noviny, ktoré uviedli: „*Je tu celý rad otázok, ktoré by sa mohli upraviť v záujme cirkvi i štátu, len keď by tu bola odvaha pristúpiť k otázke dohody so Sv. Stolicou s istotou a širokými hľadiskami.*“ Tento umiernený tón talianskeho periodika podľa *Slovenského denníka* ukázal, že „*je možno najst*

³² Lidáci zostanú vo vláde a odovodňujú. In *Slovenský denník*, 24. júla 1925, roč. 8, č. 165, s. 3.

*cestu k dohode a že postup československej vlády je dobrý a bude korunovaný dokonálnym výsledkom, keď prikróči ešte k priamejšiemu styku s Vatikánom, ktorý v tlači prejavuje dosť ochoty. Vláda republiky nesmie ísť cez tento hlas a musí počuť i naše želania zo Slovenska ohľadne cirk. úpravy a študovať i predpoklady k dohode dl'a polského konkordátu.*³³

Pri pokuse o zhrnutie príspevkov *Slovenského denníka* o Marmaggiho afére konštatujeme, že tieto noviny agrárnikov zaujali k tejto afére typický provládny postoj, keď bránili stanovisko čs. vlády k Marmaggiho odchodu a snažili sa za každú cenu zabrániť tomu, aby dôsledkom Marmaggiho aféry bol rozpad vládnej koalície, čím by sa ČSR dostala do vážnej vnútropolitckej i zahraničnopolitickej krízy. A to agrárna strana ako pilier čs. vlády predsa nemohla dopustiť.

Národný denník bol od januára 1924 pokračovateľom *Bratislavských novín*, oba boli orgánom Čs. národno-demokratickej strany, politickej strany, ktorá síce bola súčasťou celonárodnej koalície na čele s A. Švehlom,³⁴ ale v Marmaggiho afére sa veľmi neangažovala, preto pohľad jej tlačového orgánu na Slovensku bude pre našu tému určite zaujímavý.

Pred Husovými oslavami 5. júla publikoval *Národný denník* článok *Husitstvo a Slovensko*, v ktorom predstavil J. Husa v kladnom pozitívnom obraze ako bojovníka za slobodu Slovanov, teda nielen Čechov, ale aj Slovákov. „*a tu si musíme úprimne povedať, že nám Slovákom je Ján Hus práve takým symbolom veľkej ideje slovanskej, ako Čechom. On je pre nás tiež priekopníkom myšlienky za uplatnenie práv Slovanstva, lebo je pravda, a to sa nedá zamlčať, že keď jeho silou nadchnutý zvíťazil národ český, zvíťazil vtedy i národ slovenský a nemožno predsa povedať, že sme každý zvlášť bojovali a víťazili. [...] Preto je pre nás Ján Hus a to v prvom rade ďaleko-široko viditeľným majákom národnej túžby slovanskej po oslobodení. Keď Česi hovoria, že šťastím pre nich, že mali svojho Husa, bolo to šťastím nepriamo i pre nás, lebo sme z toho nemali škodu, pre nás to nebolo bezvýznamným, ale aj pre nás to bralo v rozhodnom okamihu veľkú úlohu, keď sme sa mohli s Čechmi, nadšenými Husom, spoločne oprieť do boja za našu slobodu.*“³⁵

O Marmaggiho afére, ktorá začala odchodom nuncia F. Marmaggiho z ČSR, informoval *Národný denník* prvýkrát vo štvrtok 9. júla, teda na tretí deň po vypuknutí aféry. V titulnom článku *Pápežský nuncius opustil Prahu* priniesol správu o odchode Marmaggiho z Prahy, ale vlastný názor k tomuto od-

³³ I Vatikán chce jednat' s čs. vládou? In *Slovenský denník*, 29. júla 1925, roč. 8, č. 169, s. 1.

³⁴ Čs. národní demokrati mali v tejto vláde dve ministerstvá, a to financií (po Dr. Aloisovi Rašínovi, na ktorého bol spáchaný atentát, ho viedol od 24. februára 1923 Ing. Bohdan Bečka) a obchodu (Ing. Ladislav Novák).

³⁵ Husitstvo a Slovensko. In *Národný denník*, 5. júla 1925, roč. 4, č. 150, s. 1.

chodu v ňom čs. národní demokrati nezaujali. Odvolávali sa len na tlač iných politických strán, najmä socialistických a lidovej strany. Sledované noviny čs. národných demokratov priniesli len dve verzie odchodu nuncia. Prvá, podľa tlače lidovcov, prehlasovala, že „*nuncius Marmaggi bol odvolaný samou svätou stolicou, ako protest proti oficiálnym oslavám Jána Husa, na ktorých bol prítomný a prevzal na nich protektorát sám prezident republiky. Tento krok nunciusa Marmaggiho oznámil arcibiskup Kordáč už v sobotu, jedná sa teda o úmyselne pripravenú akciu pápežskej stolice, o ktorej bol informovaný aj arcibiskup pražský. Druhá verzia o odcestovaní Marmaggiho znie, že tento nastúpil len svoju dovolenú, pred ktorou bol urobil aj úradnú návštevu v ministerstve zahraničia, kde sa s ministrom dr Benešom srdečne rozlúčil.*“ Boli to teda dohady a zrejme preto v tomto čase nechceli národní demokrati zhoršovať situáciu a neprišli vtedy so svojou vlastnou verziou vyjadrujúcou vzťah k práve vypuknutej Marmaggiho afére.

V predmetnom článku priniesli ešte názory tlače socialistických strán, ktoré boli najradikálnejšie a odchod Marmaggiho spájali s Husovými oslavami a videli v ňom „*neoprávnené zasahovanie do práv republiky*“. Ďalej uvádzali, že „*rímska kúria bez vážnej príčiny prerušuje diplomatické styky s republikou československou a dáva podnet na prevedenie rozluky...*“ O následkoch odchodu nuncia komentoval *Národný denník* ďalšie správy českej tlače, „*ktoré už vypočítavajú jeho následky na naše politické položenie a trvanie koalície. Padajú dohady, čo bude robiť minister Šrámek a strana lidová. Stotožnia-li sa s rozhodnutím nunciusa, bude Šrámek nútený podať demisiu a to znamená koniec koalície. Zase Šrámek ako kňaz, nerozhodne-li sa takto, príde do konfliktu s Rómom.*“³⁶

Keďže uzákonenie pamätného dňa Jána Husa sa uskutočnilo na základe kompromisu s Čs. stranou lidovou a Vatikán vtedy neprotestoval, považoval *Národný denník* uvádzané názory a komentáre českej straníckej tlače k vzniknutej situácii po odchode nuncia z Prahy za predčasné, preto zrejme ani nevyjadril vlastné stanovisko k tejto záležitosti.

Pod týmto titulným článkom ešte uverejnili v *Národnom denníku* krátku telefonickú správu, podľa ktorej politická „Desiatka“ sa mala zaoberať odchodom nuncia Marmaggiho na základe informácií zo zasadnutia „Päťky“.³⁷

Z analyzovaných novín bol *Národný denník* jediný, ktorý uverejnil (9. júla) aj portrét nuncia F. Marmaggiho.

V ďalších júlových dňoch pribúdali podrobnejšie analytické články, ktoré vychádzali pod vplyvom Marmaggiho aféry. J. Smida v článku *Československo-pápežský konflikt* analyzoval podrobnejšie diplomatické vzťahy Českoslo-

³⁶ Pápežský nuncius opustil Prahu. In *Národný denník*, 9. júla 1925, roč. 4, č. 152, s. 1.

³⁷ Politická desiatka bude sa zaoberať prípadom Marmaggiho. Telefonická zpráva z Prahy. In *Národný denník*, 9. júla 1925, roč. 4, č. 152, s. 1.

venska a Vatikánu, pričom zdôraznil, že v prípade tejto aféry neboli dodržané všetky dostupné diplomatické prostriedky, napr. predbežné diplomatické vyjednávanie. „*Sme zvyklí, že diplomatické styky mocností sa prerušujú po predbežnom vyjednávaní, po nedocielení porozumenia sa medzi vládou zeme a pri tejto vláde akreditovanom zástupcovi cudzej vlády. Predbežné vyjednávanie sa robia preto, aby sa vyšlo dôsledkom prerušenia diplomatických stykov, ktoré máva osudné následky pre obe mocnosti.*“ Tieto diplomatické „maniere“ boli v tomto prípade podľa autora „*porušené, pápežský nuncius jednal jednostranne a vzal celú zodpovednosť za následky na seba, na mocnosť, ktorú zastupoval.*“ Počínanie pápežského nuncia hodnotil Smida negatívne, lebo „*pamätný deň Jána Husa prijala aj strana katolícka-lidová a ešte len v nedel'u písal o tomto dni predný poslanec strany lidovej dr Nosek, že zaradenie Husovho dňa medzi štátne pamätné dni sa stalo spôsobom cirkevne nezávadným a že i motivácia národná tohoto pamätného dňa môže byť ľidovcami tolerovaná.*“ K tomu autor dodal, že keď vtedy neprotestoval pápežský nuncius proti tolerancii lidákov, že zrejme „*svojím odchodom v samý deň pamiatky mal iné ciele v úmysle. Neni možné, aby zástupca cudzej mocnosti, keď aj pápežov, mohol takýmto spôsobom protestovať proti aplikovaniu zákona tohoto štátu.*“ V ďalších riadkoch vyčítal nunciovi Marmaggiemu, že „*mal a musel vidieť aj to obromné úsilie vážnych našich politikov, ktorí na úkor vlastnej popularity, na úkor vlastnej strany snažili sa najst' cestu, ktorá by viedla na vzájomné porozumenie sa a najdenie spôsobu pokojného nažŕvania. Pápežský nuncius by bol mal vidieť, že po prvých búrkach nastáva ticho... [...] ...že aj tí, ktorí na počiatku mluvili veľmi ostre, v poslednom čase svoj hlas hodne zmenili. Toto všetko ale pápežský nuncius nevidel a podujal krok, ktorý nás hodil hodne nazad, možno povedať do počiatkov nášho pomeru k cirkvi katolíckej. Zodpovednosť bude ťažko prevažt' teraz už na iného.*“ Analyzoval aj príčinu nedobrého vzťahu Vatikánu k novému čs. štátu. Príčinu videl v politike talianskej vlády voči ČSR a odchode talianskych dôstojníkov z vedúcich vojenských funkcií v čase maďarského bolševického prevratu v roku 1920. „*Týmto skutkom pápežského zástupcu nám pápežská stolica len potvrdila to, čo od prevratu cítíme, ale nechceli sme tomu dať výraz, že sme z akejsi príčiny nie práve vo veľkej milosti v pápežskom dvore. A príčina? tak sa zdá, že ju máme hľadať v politickom vlive italskej vlády. Este je nám všetkým v dobrej pamäti, ako sa chovali u nás hneď po prevrate italskí dôstojníci. Svoje sympatie k Maďarom vôbec nezahalovali a bolševicko-maďarský útok na Československo by sa bol stal pre nás osudným, keby neboli bývali včas odstránení. Tiež od toho času nie jedno prehlásenie italských politikov dávalo nám dosť zrejme vedieť, že miesto nás by Itália radšej videla v strednej Európe silné Maďarsko, ktoré by bolo zárukou v prípadnom konflikte italsko-juhoslovenskom, že tento dopadne v prospech Italie. [...] Dnešná italská politika našla*

*už cestu do Vatikánu a preto neni bez podkladu myšlienka, že na tejto ceste treba hľadať príčinu aj nie veľkej lásky pápežského dvora k Československu.*³⁸ Podstatu postoja čs. národných demokratov k Marmaggiho afére a celkove k politike Vatikánu vyjadril autor článku v jeho závere, kde na rozdiel od agrárnikov, ktorí si nepriali konflikt s Vatikánom a snažili sa zachrániť predovšetkým stabilitu republiky, koalíciej vlády a republikánskeho demokratického zriadenia, tak národní demokrati usilovali najmä o zachránenie národa a potom až štátu, pričom tiež si nepriali napäté vzťahy s pápežskou kúriou. „*Akokoľvek sme presvedčení o prenáhlenosti pápežského nuncia Marmaggiho, nechceme a pre pokoj republiky nemôžeme chcieť, aby naša vláda odplácala rovnakým spôsobom. My nechceme kultúrny boj! My ho nepotrebujeme, máme iných starostí a bolesť dosť. Národná demokracia aj dosiaľ sa usilovala chuľostivé otázky riešiť tak, aby neutrpel národ, aby nebol poškodený štát a zaiste padne ťažký, nepopulárny úkol smierenia zase na našu stranu. Podnikneme ho, lebo nad otázky stranické, stavovské, ale aj náboženské kladieme národ.*“³⁹

V tom istom čísle na tej istej titulnej strane v článku *Prípád Marmaggiho* informoval *Národný denník* výstižne o vnútropolitickej situácii po vypuknutí Marmaggiho aféry. „*Pred desať členným výborom poslaneckej snemovne dal predseda vlády odpoveď na otázku strany čsl. socialistov ohľadne odchodu pápežského nuncia z Prahy. Ešte tento týždeň bude podané prehlásenie vlády celej snemovni, ktoré učiní minister zahraničia.*“ Ďalej informoval, že čs. vyslanec vo Vatikáne V. Pallier bol pozvaný do Prahy, aby vysvetlil situáciu, ale že naspäť do Vatikánu sa už nevráti. Nasledoval komentár k jednotlivým stranickým novinám, ktoré hodnotili vývoj Marmaggiho aféry. „*Je zaujímavé, že vládne časopisy mimo socialistických a ľudových sa chovajú veľmi chladnokrvne. Socialisti by radi videli v prenáhlenom kroku Marmaggiho podnet na radikálne riešenie cirkevne-politických otázok, kým zase tlač strany lidovej prejavuje netajenú radosť v nádeji, že kultúrny boj vypukne, z ktorého dúfa vyjsť víťazná. Slovenské časopisy prejavujú všeobecne veľkú zdržanlivosť. Slovenský denník napomína, aby sa ohľadom na Slovensko nič nerozmysleného nevykonalo, lebo potrebujeme vyriešiť čím skôr cirkevnú otázku. Slováč ešte neprejavil vlastnú mienku, čaká rozhodnutie svojich poslancov. Uvádza len hlasy iných strán a dľa svojho zvyku nadáva všetkým, nevytímajúc ani českú stranu katolícku.*“ Na záver tento denník vymenoval politické strany, podľa ktorých Marmaggiho aféra spôsobí vnútropolitické následky. „*Pre zaujímavosť uvedieme ešte, že dosiaľ len socialisti a ľudáci vyvodzujú z tejto diplomatickej aféry vnútropolitické následky. Ľudáci už kujú z nej zbrane*

³⁸ SMIDA, J. Československo-pápežský konflikt. In *Národný denník*, 10. júla 1925, roč. 4, č. 153, s. 1.

³⁹ Ref. 38.

pre budúce voľby.⁴⁴⁰

Podľa krátkeho článku *Otázka Marmaggiho bude smierne riešená* z 10. júla *Národný denník* priniesol krátke výstižné informácie z vnútropolitickej scény, podľa ktorých prípad Marmaggiho odchodu bude musieť byť vyriešený v zákulisných politických rokovaniach, pretože postavenie koalícnej Švehlovej vlády sa dostalo do krízovej situácie. „*Prípad Marmaggiho vniesol do parlamentných prác chaos, z ktorého sa dosiaľ nenašlo východisko. Ťažisko politickej situácie je teraz v zákulisí. [...] Postavenie koalície dostáva sa prípadom Marmaggiho do kritической situácie, v akej bola vtedy, keď šlo o povestný pastiersky list slovenských biskupov. Koalované (správne koalícne – pozn. autor) strany majú najlepšiu vôľu najst' východisko s plným zachovaním práv národa a republiky.*“⁴⁴¹

V ďalších dňoch po 11. júli opisoval *Národný denník* patrične výstižne o Marmaggiho afére a jej dôsledkoch na vnútropolitickú scénu prvej republiky, keď od 11. júla publikoval spolu 10 článkov týkajúcich sa priamo či nepriamo tejto aféry.

V článku *Okolo prípadu pápežského nuncia* tento národno-demokratický denník konštatoval, že v Marmaggiho afére nastalo pozvoľné upokojenie napriek rôznym protestným zhromaždeniam a ľudáckej tlači, ktorá Marmaggiho prípad chápara ako nový signál k politickému boju. Ďalej pokračoval, že teraz „*v popredí stoja iné životnejšie záujmy a správne poznamenal katolícky orgán Čech, že netreba sa obávať nejakých následkov, že príde nuncius iný a vec sa istotne vybaví po dobrom*“. Chválil čs. vládu i niektorých popredných politikov v lidovej strane. „*Naša vláda síce je neústupná v hájení národných záujmov a citov národných, ale to neznamená, že by nemala dosť dobrej vôle hľadať cesty k dohode na prospech obidvoch strán. [...] Je to tiež zásluhou zdrave mysliacich niektorých popredných činiteľov v lidovej strane, ktorí vedia, ako na príkl. posl. Nosek, stavať záujem štátu a národa československého vyššie ako nejaké spory konfesijné pri tom všetkom umele vyvolávané.*“⁴⁴²

S Marmaggiho aférou sa často spájal aj nedoriešený pomer katolíckej cirkvi k čs. štátu, ale najmä k jeho slovenskej časti. Touto problematikou sa zaoberal J. Smida v článku *Pomer štátu k cirkvi katolíckej*. V úvode autor vyjadril nádej, že Marmaggiho aféra sa dobre skončí, ale ani Vatikán „*nesmie liať do ohňa olej*“. Vyriešiť zdarne aféru však podľa neho nepostačuje, lebo bude potrebné vyriešiť aj pomer štátu ku katolíckej cirkvi. „*Teraz sa musí započat' rázne aj s konečným vyriešením všetkých sporných otázok pomeru štátu k cirkvi katolíckej a úpravou cirkevných pomerov v rámci Československa. Z hruba by to bolo: me-*

⁴⁰ Prípad Marmaggiho. In *Národný denník*, 10. júla 1925, roč. 4, č. 153, s. 1.

⁴¹ Otázka Marmaggiho bude smierne riešená. In *Národný denník*, 10. júla 1925, roč. 4, č. 153, s. 1.

⁴² Okolo prípadu pápežského nuncia. In *Národný denník*, 11. júla 1925, roč. 4, č. 154, s. 1.

novanie biskupov a právo československej vlády ohľadne osôb, právo patronátne, ktoré s predošlým tesne súvisí, rozčlenenie diecéz a ich zaokrúhlenie s hranicami republiky, rozdelenie cirkevného majetku medzi rozdelené biskupstvá, zaplňovanie miest kanovníkov.“ Príklad Juhoslávie dával za vzor riešenia pomeru cirkvi a štátu (forma konkordátu), kde navyše boli aj pravoslávni a bolo potrebné upraviť ich pomer ku katolíkom. Zvlášť dôležité bolo v ČSR upraviť cirkevné pomery na Slovensku, ktoré bolo silne religiózne a katolícke. „*Zo Slovenska voláme po tejto úprave od prevratu takmer neprestajne, lebo my máme najviac sporných otázok, u nás sú nerozdelené biskupstvá, u nás zasahuje do cirkevných pomerov cudzí hodnostár cirkevný, u nás sú biskupstvá od prevratu neobsadené, u nás je cirkevný majetok pod zátvorom, u nás je nevyriešená otázka patronátu, výchova kňazského dorastu atď., u nás cítíme najlepšie, aký katastrofálny vliv to má na vnútornú politiku, hlavne na uspokojenie Slovenska.*“ Keďže tieto otázky zostali doteraz na Slovensku nedoriešené, preto podľa autora, má republika toľko nepriateľov na Slovensku „*v tých občanoch, ktorí majú životný záujem na dobrom pomere štátu k cirkvi katolíckej. Keď niekto nevie, či mu zajtra nebude obrožená existencia, dá sa ľahko strhnúť, ako sa dali strhnúť katolícki kňazi na Slovensku, z ktorých mnohí boli po prevrate nádejou pre lepšie veci.*“ Na záver preto Smda dodal v súvislosti s Marmaggiho aférou, že „*nesmie sa upraviť aféra Marmaggiho bez započatia nápravy pomeru štátu k cirkvi katolíckej*“.⁴³

Odchodu nuncia Marmaggiho z ČSR, ktorým začala Marmaggiho aféra, je venovaný článok *Odchod nuncia*. Autor pod iniciálkami X.Y. sa v ňom zamýšľal nad osobnosťou nuncia F. Marmaggiho a jeho odchodom v dôsledku Husových osláv. V úvode filozofoval nad štátnickou múdrosťou a diplomatickým taktom, dôležitými to vlastnosťami diplomatov v zahraničí, čím nepriamo naznačil, že u Marmaggiho tieto vlastnosti absentovali. Vyzdvihol potom osobnosť J. Husa pre naše dejiny a právo pre český národ dôstojne si ho pripomenúť. „*V prvom okamihu je neuveriteľné, že msgr. Marmaggi opustil Prahu pre oslavy Husovej pamiatky, ktoré sa dialy pod protektorátom pána prezidenta republiky a ktorých sa zúčastnila i naša vláda. Divíme sa, že pápežský nuncius nechce uznať, že máme právo uctiť si pamiatku toho muža, ktorý stvoril pre národ český duchovný a národný ideál. Nepredpojatý nebude zapierať, že Hus patrí do sboru mužov, ktorí pohýbali svedomím Európy. [...] Prečo ho však i dnes oslavujeme i v budúcnosti oslavovať budeme bez rozdielu vierovyznania, je jeho neúprosne hlásanie pravdy, pridržanie sa pravdy za každých okolností, a jeho národný význam. Založil naše národné dejiny, splynul s nimi, bol nám vodcom v našom boji za slobodu svedomia a v boji za víťazstvo našich národných ideí.*“ Príčinu

⁴³ Pomer štátu k cirkvi katolíckej. In *Národný denník*, 11. júla 1925, roč. 4, č. 154, s. 1.

odchodu nuncia Marmaggiho a teda vzniku celej aféry videl autor v nesprávnom a nevhodnom personálnom obsadení postu vyslanca (nuncia) Vatikánu u nás v ČSR. „V odchode pápežského nuncia nemáme vidieť spor medzi našou republikou a Vatikánom, ale netaktnosť človeka, zastupujúceho u nás Vatikán. Tento konflikt by nebol vzniknul, keby bol ostal u nás nunciom msgr. Micara, ktorý správne ponímal svoj úkol u nás: kliesniť cestu dorozumenia, odstraňovať rozpory a spájať taktne to, čo cudzie a nepriateľské ruky rozdvíjaly.“ Nasledovala kritika samotného nuncia F. Marmaggiho: „Msgr. Marmaggi mu stačil jediný rok, aby ukázal dostatočne svoje osobné nepriateľstvo voči tomu, čo je československé a štáto- tvorné. U nás máme medzi inými ťažkými úkolmi i úkol upraviť otázky cirkevno politické, ktoré vyžadujú mnoho taktu a štátnickej obratnosti a opatrnosti. Kto by bol povolanejší podať nám priateľskú ruku cirkevnej moci, Vatikánu, než práve jej reprezentant? Avšak dostatočne sme sa presvedčili o opaku. Jeho odchod je vlastne len ukončením a dovršením jeho diela u nás.“ Pri Marmaggiho afére porovnávali niektorí autori situáciu v Československu (prípád J. Husa) so situáciou v Nemecku (prípád M. Luthera). Urobil tak aj autor tohto článku. „Či by msgr. Marmaggi urobil tento krok vo veľkom Nemecku pri oslavách Lutherových? Alebo by robil takú cirkevnú politiku v Nemecku, akú robil u nás? Alebo sa domnieva, že by v Nemecku prinútil vládu, aby sa nezúčastnila osláv Lutherových?“ V závere „poslal“ Marmaggi mu viaceré výčitiek: „Či že sme malý národ, malý štát, môže nám ktokoľvek ukázať takýmto nevyberaným spôsobom svoju osobnú nenávisť? Kde ostáva štátnický takt toho, ktorý zastupuje u nás moc, akou je Vatikán? Je taktné, podporovať v novom štáte nábožensko-politickú nesnášalivosť a na koniec odísť a robiť urazeného?“ Posledné vety boli vierou v dobrý koniec celej aféry. „Dúfajme, že celý tento spor bude skoro likvidovaný a zredukujú sa na osobný hnev msgr. Marmaggiho na našu republiku a že ani na Slovensku nevyvolá odchod jeho žiadnu politickú ozvenu.“⁴⁴

V ďalších článkoch opisoval *Národný denník*, podobne ako ostatné stranícke denníky, postupne vývoj Marmaggiho aféry, ako ovplyvňovala vnútro- politické dianie v Československu, teda činnosť čs. vlády, parlamentu a jednotlivých politických strán. V článku *Pápež o nunciušovom odchode* stručne opísal stretnutie pápeža s nemeckými pútnikmi z ČSR, ktorých viedol poslanec za nemeckú kresťansko-socialistickú stranu Bobek. „Pápež oslovil pútnikov nemeckou rečou, v ktorej prejavil svoje potešenie, že môže z Československa vidieť pútnikov, keď sa tam prevádzajú proticirkevné slávnosti. [...] Podotkol, že je mu známo, v akých ťažkých pomeroch tam katolíci žijú.“⁴⁵ Z uvedených slov je

⁴⁴ X. Y. Odchod nuncia. In *Národný denník*, 12. júla 1925, roč. 4, č. 155, s. 1-2.

⁴⁵ Pápež o nunciušovom odchode. In *Národný denník*, 12. júla 1925, roč. 4, č. 155, s. 1.

zrejme, pod vplyvom koho a odkiaľ dostával Svätý Otec informácie z ČSR.

Pri hľadaní odpovede v *Národnom denníku*, aký oficiálny postoj zaujali čs. národní demokrati k Marmaggiho afére, to najvýstižnejšie vyjadril dlhoročný predseda Čs. národno-demokratickej strany, jej spiritus agens a vtedajší poslanec Dr. K. Kramář vo svojom vystúpení na župnom zjazde Českobudějovickej župy v Jindřichovom Hradci. Denník jeho názory na Marmaggiho aféru okomentoval nasledovne: „*Vo věci konfliktu s Římom pre Husove oslavy posl. dr Kramář odporůča kludně vybavení tejto záležitosti. Nesmie sa z toho robiť otázka osobná. Povedzme, že sa nuncius vráti s vysvetlením, že z otázky, ako oslavujeme štátny pamätný deň Husov, nebude viacej robiť otázku diplomatickú. Ako sa skončí tento konflikt, jeden z najväčších, ťažko povedať. Varuje pred tým, aby sa zabúdalo, že sme nie všetci jednotní, že sú veľké rozdiely v otázke viery a že hlavne na Slovensku je viera skutočne silná. Tam neprešla ohňom reformácia, ako u nás. Preto musíme byť veľmi opatrnými a preto varujeme pred tým, aby sme tieto spory riešili na ulici. Nesmieme to ponechať na rozhodnutie fanatickým massám.*“⁴⁶

Ďalšie články, ktoré sa týkajú Marmaggiho prípadu si len vymenujeme, pretože opisujú zhodne ďalší priebeh aféry v podobnom faktografickom štýle ako už spomínaný *Slovenský denník*. Vystúpenie ministra zahraničných vecí E. Beneša k afére opísal *Národný denník* v článku *Dr. Beneš o konflikte s Vatikánom*,⁴⁷ žiadosť českých socialistov o prejednávanie Marmaggiho prípadu v pléne parlamentu a nielen vo výboroch v článku *Ťažkosti v afére Marmaggiho*,⁴⁸ o situácii v parlamente v posledný deň zasadnutia pléna pred letnou dovolenkou v titulnom článku *Nervózný parlament*,⁴⁹ o celkovej vnútropolitickíj situácii v ČSR po odročení parlamentu i vo vzťahu k Marmaggiho afére v hodnotiacom článku *O situácii*,⁵⁰ názory tlače niektorých politických strán na vzniknutú vládnu krízu po vypuknutí Marmaggiho aféry spôsobenú politikou Čs. strany socialistickej a demisiou jej ministra J. Stríbrného a zdôraznenú dobrú vôľu väčšiny vládnych politických strán vyriešiť vnútropolitickú krízu zmierlivo k spokojnosti, aby neutrpel štát, v článku *Mierne vyriešenie vládnej krízy*,⁵¹ o významnej úlohe tlače a kritiku tlače čs. socialistov v súvislosti s Marmaggiho aférou a vypuknutím vládnej krízy v článku *Zodpovednosť*

⁴⁶ Poslanec dr. K. Kramář o súčasných politických otázkach. In *Národný denník*, 15. júla 1925, roč. 4, č. 157, s. 1.

⁴⁷ *Národný denník*, 15. júla 1925, roč. 4, č. 157, s. 1.

⁴⁸ *Národný denník*, 16. júla 1925, roč. 4, č. 158, s. 1.

⁴⁹ *Národný denník*, 17. júla 1925, roč. 4, č. 159, s. 1.

⁵⁰ Ref. 49.

⁵¹ *Národný denník*, 18. júla 1925, roč. 4, č. 160, s. 1.

tlač⁵² a vyjadrenie čs. vlády k Marmaggiho afére v článku *Prehlásenie vlády o konflikte s Vatikánom*.⁵³

Národný denník prezentoval vo vzťahu k Marmaggiho afére provládne stanovisko, podobne ako agrárny *Slovenský denník*, pretože aj čs. národní demokrati boli súčasťou vládnej koalície. Snažil sa publikovať názory, ktoré zdôrazňovali uspokojivé vyriešenie Marmaggiho aféry bez negatívnych dôsledkov na politický život v Československu, t. j. zachovanie vládnej konštelácie (koalície) na čele s agrárnikom A. Švehlom. Na rozdiel od agrárnej strany národní demokrati zdôrazňovali prioritu národa a až následne zachovanie demokratického zriadenia ČSR. Marmaggiho aféru prezentoval *Národný denník* ako pochybenie samotného nuncia F. Marmaggiho, zdôrazňoval teda personálny aspekt aféry. S tým však nesúhlasil K. Kramář, najvýznamnejšia osobnosť Čs. národno-demokratickej strany v tomto období 20. rokov 20. storočia, ktorý zdôrazňoval pri riešení Marmaggiho aféry nezvalovať všetko len na osobnú zodpovednosť jednotlivých aktérov aféry.

Slovenský národ bol „neodvislým časopisom smeru Slovenskej ľudovej strany“, ako to mal uvedené v hlavičke pod názvom. Vydával ho od 3. mája 1925 do konca roku 1926 Jur Koza Matejov, niekdajší redaktor *Slováka*, prívrženec A. Hlinku, s ktorým sa však rozišiel po osobných a ideových nezhodách a začal vydávať *Slovenský národ*. Podporu na jeho vydávanie hľadal vo vládnom tábore, aj u agrárnikov, ktorým sa hodilo oslabenie najväčšieho politického konkurenta na Slovensku Slovenskej ľudovej strany.

Z uvedených skutočností bude zaujímavé sledovať vzťah novín *Slovenský národ* k Marmaggiho afére. Už 7. júla priniesol *Slovenský národ* neautorizovaný titulný článok *Husitismus – katolicismus. Českoslovakismus – slovakismus*, ktorý sa venoval husitizmu, nepriamo sa teda týkal aj Marmaggiho prípadu. Napísal ho zrejme samotný Jur Koza Matejov a podľa ľudáckeho vzoru v ňom odsúdil husitizmus, československú národnú cirkev a čechoslo-

⁵² V tomto článku sa okrem iného napísalo: „Všeobecne bolo uznávané, že klub československých socialistov bol až do posledného okamihu solidárny s ostatnými stranami koalície, bol ochotný sa podrobiť koalíckej disciplíne a pristúpiť na mierne vyriešenie konfliktu s Vatikánom. Len v poslednom okamihu sa dal tento klub strhnúť, nie zmenou vlastného presvedčenia, ale pod tlakom písania listov strany, ktoré od vypuknutia aféry takým spôsobom sa chovaly, že sa každý nad tým pozastavil. Tlač československých socialistov si zaumienila, že z tohoto prípadu musí urobiť volebné heslo, počítala na tých, ktorí sa doteraz neviedli ešte rozhodnúť a urobila z odchodu nunciusa o mnoho viac, ako v ňom pri chladnokrovnom uvažovaní je a hlavne, ako má byť. [...] Dnešnú – ovšem už skoro zabladnutú – čiastočnú vládnú krízu, zapríčinila teda tlač, ktorá má vliv nie len na široké vrstvy ľudu, ale aj na vedúcich politikov.“ *Zodpovednosť tlače*. In *Národný denník*, 18. júla 1925, roč. 4, č. 160, s. 1.

⁵³ *Národný denník*, 21. júla 1925, roč. 4, č. 162, s. 1.

vakizmus ako protiklady k slovenskosti, katolicizmu a Petrovmu stolcu, teda Vatikánu. „*Vieru a slovenskosť zachrániť je prvou úlohou nášho programu práve tak, ako vieru zoslabiť, podkopať, o slovenský ráz náš národ pripraviť je hlavným cieľom našich nepriateľov. [...] Nepriateľ dobre vedel, že nedôjde úspechu, ak osklivú potvoru bezbožnosti a nevery nezaobalí do okrásľujúcej šaty, ktorá zalichotíť vedela by ľudu: nuž nezavela i našli ju v podobe akejsi ‚národnej cirkvi‘, pokiaľ naprsty nedostatok jej živého etického obsahu vyplniť namáhajú sa osobnosťou Pána Husa.*“ A pokračoval v kritike husitizmu: „*Ale kriklavý rozpor medzi ich zdanlivou náboženskosťou a činnými hodnotami vlastného života, nezazbateľne ukazuje, že tu ide len o protikatolícky smer, ktorý z taktiky na zavádzanie vzal na seba náličnicu husitizmu, ač nie záujem o učenie jeho pôvodcu, ale nesmierna nenávisť proti Rímu je hýbateľom odboja, ktorý vo svojej zaslepenosti chce povaliť, premôcť skalú Petrovu. V tomto smysle husitizmus nie je nijakou vierou, cirkvou, ale je iba zapieraním učenia Kristovho, je najzúrivejším napadnutím Cirkvi katolíckej.*“ Neobišiel kriticky ani Husove oslavy na Slovensku: „*Na tento spôsob štváť proti Rímu zneučtením mena Jána Husa, pálením dreva na jeho oslavu na Slovensku beztriestne nemožno. Ved' slovenský rodostrom rodinu Jána Husa nikde nevykazuje, on nikdy našim nebol, ani nebude a jeho adoptovať ani chuti ani príčiny nemáme.*“ Nasledovala kritika čechoslovakizmu: „*Netrpíme toto násilníctvo ani pod zámienukou programovitého ‚čechoslovakizmu‘, ani v mene fantomu rečové, kultúrne jednotného národa. Tieto teórie nateraz už všetky patria do ríše nepodarených vymyslenín.*“ Záverom navrhol alternatívy k husitizmu a čechoslovakizmu: „*Proti husitizmu u nás na Slovensku stojí katolicizmus, proti čechoslovakizmu stojí slovakizmus: ako husitizmus je úzko spätý na Slovensku s čechoslovakizmom, tak i obrana katolicizmu súvisí s obranou slovakizmu. Slovenské samobytie nášho národa najistejšie bude zabezpečené na skale Petrovej, s náboženstvom katolíckym padla by i slovenskosť a jeho miesto by zaujal s husitizmom čechoslovakizmus! Slovenskí katolíci v československej republike Rímu a slovenskému národu až do posledného dychu verní zostanú.*“⁵⁴

Husove oslavy na Slovensku hodnotili tieto noviny skôr v negatívnom slova zmysle, ako to bolo opísané v článku *Hus na Slovensku*. Článok vyšiel zrejme opäť z pera Jur Koza Matejova a opísal v ňom zo svojho pohľadu s postrehnuteľnými náznakmi kritiky oslavy J. Husa v Bratislave. Kritizoval fakt, že všetci vojaci museli sa zúčastniť osláv. „*Tak naši vojaci sú nútení oslavovať Husa! Je pravda síce, že účasť na sprievode vyhlásili za dobrovoľnú, ale vraj kvôli jednotnosti vo vojsku je radné, aby sa ho zúčastnila celá posádka.*“ O slávnostnom

⁵⁴ Husitizmus – katolicizmus. Čechoslovakizmus – slovakizmus. In *Slovenský národ*, 7. júla 1925, roč. 1, č. 51, s. 1.

príhovore evanjelického biskupa S. Zocha napísal: „*Evanjelický biskup Zoch hovorí čisto slovensky k prítomným, temer samým Čechom. Započal hovoriť o rozširovanom vraj hesle, že slovenskému ľudu berú vieru. On oproti tomu vyzýval Čechov ku kresťanskej zbožnosti. Videl som, ako pri tomto na mnohých a mnohých tvárach Čechov sa objavil ironický úsmev.*“ Mnohým Slovákom katolíkom sa v období medzivojnovnej ČSR nepáčili symbolické vatry (dobovo nazývané „hranice“), ktoré boli zakladané po celom Slovensku pri Husových oslavách. Patrične ironicky boli skritizované i v tomto článku. „*Po reči zapálili vatru, z ktorej vystupoval čierny smradlavý dym. A takéto ohne zaiste horely ešte na mnohých miestach Slovenska a narobili mnoho, veľmi mnoho dusivého smradu. Plameň ohňa vysoko vyšlahujú, čo dáva fantastický obraz a mne prichádza na myseľ, že o mnoho fantastičejšie musel vyzerat' požiar obcí na Slovensku, ktoré husitské vojská vyvražďili, vydrancovali a na koniec podpálili. Kedysi pálili husitské vojská po Slovensku dediny a teraz pália, jako by na pamiatku toho, hranice.*“⁵⁵

Vo štvrtok 9. júla priniesol *Slovenský národ* prvý raz titulný článok týkajúci sa Marmaggiho aféry. Nebol to však stručný faktografický článok oznamujúci odchod nuncia F. Marmaggiho z Prahy, ako to bolo u takmer všetkých ostatných stranických denníkov, ale rozsiahly analytický článok pod názov *Medzi Prahou a Rímom*. Začal sa charakteristikou postavy J. Husa, nie však v pozitívnom, ale vo veľmi negatívnom obraze. „*Medzi Prahou a Rímom znova sa zjavila príšerná Husova postava, ako čierna tieň, ktorá prináša za každým nové a nové nešťastie svojmu národu. [...] V dobách, keď český národ najviac svornosti potreboval, v ostrých kontúroch sa zjaví Husova postava a rozvádí národ, aby naň priniesol katastrofu stáleho sa hašterenia, vnútorných bojov a nenávisťi.*“ Pokračoval o pestovaní kultu Husa v novom čs. štáte. „*Po prevrate v tejto príšernosti akéjsi neznámej historickej kliatby sa zjavil Hus i medzi Slováckmi a Čechmi. Pred tým Slovák nevedel o ňom skoro nič. A dobre bolo, že zabudol na vypálené obce a krvavé obety tých smutných bojov. Dnes obnovuje sa v ňom trpká tá rozpomienka a nechápe a ani nikdy nebude chápať, ako by mohol to oslavovať, čo ho toľko sŕz a bôľov stálo a čo sa proti ňmu i jeho náboženskému presvedčeniu. Chce-li predsa nanútiť voľakto tomu Slováckovi kult Husov, celé povedomie sa mu búri proti tomu a miesto sblíženia českého a slovenského národa zbadá novú priepasť a nové odcudzenie.*“ Z uvedeného vyplývalo, že autor bol proti Husovým oslavám, najmä na katolíckom Slovensku. „*A v Husových oslavách – dľa mojej mienky – práve to je nebezpečné, že majú v sebe žihadlo, ktoré je proti katolicizmu a katolíci nikdy nemôžu byť istými, kedy ich do krvi uštipne. Z toho pochádza istá stála nervozita a nikomu neprajné duševné napnutie. Uzákonením Husových osláv uzákonil sa*

⁵⁵ Hus na Slovensku. In *Slovenský národ*, 8. júla 1925, roč. 1, č. 52, s. 3.

i tento nepokoj a to sa teraz pri terajších prvých oslavách hneď aj pomstilo.“ Odchod nuncia Marmaggiho hodnotili tieto noviny len ako odchod na dovolenku, ale zároveň dodali, že „*v tomto odcestovaní bol i istý protest takémuto spôsobu Husových osláv*“. Autor negatívne hodnotil aj reakciu českej tlače na Marmaggiho odchod z ČSR. „*A zmätok, ktorý za týmto nastal v tlači, dosť jasno ukazuje, že v Prahe ztratil i hneď hlavu a miesto spokojného, chladnokrvného uvažovania dali sa uchvátiť hnevom a nenávisťou v histórii husitizmu už tradičným a smutne známym.*“ Varoval i pred značnými následkami po odchode nuncia v zahraničí i na vnútropolitickú scénu. „*Je to dnes taký diplomatický pokus, ktorý si ani veľká Franczia nemohla dovoliť. Svetová situácia je totižto o veľa vážnejšia, než že by si také voláča mohol dovoliť jeden európejský štát bez toho, že by s tým sebe vážne škodil. A krem toho muselo by to mať i iné, vnútorno-politické následky. Ťažko je totižto predstaviť si po takomto vývine udalostí i ďalšiu spoluprácu ľudovej strany s vládou a takto by musel nastať predčasný rozklad v koalícii a ešte ťažšie by bolo zostaviť po voľbách nejakú práceschopnú novú koalíciu bez ľudovej strany.*“ Stroskotat' na husitizme si čs. štát nemohol dovoliť. „*Preto k vôli husitizmu nemôže si štát tak ľahkomyslene ničť svoju najbližšiu budúcnosť a robiť neprestupiteľné priepasti práve medzi tými, ktorí štát udržiavajú. A práve v tomto je vážnosť situácie.*“⁵⁶

V tom istom čísle z 9. júla priniesol *Slovenský národ* krátky článok oznamujúci odchod nuncia F. Marmaggiho z Prahy, pričom fakty prebral z českého *Pražského Večerníka*, orgánu Čs. strany ľudovej a *Českého Slova*, novín čs. národných socialistov. Článok ukončil prokatoľickým konštatovaním, že „*Pápežský nuncius v deň Husov teda zanechal hniezdo osláv Prahu, aby dal výraz, že Rím, ani katolíci republiky nesmú byť urážaní a provokovaní úradne, pod protektorátom prezidenta a vlády.*“⁵⁷

V článku *Z poslaneckej snemovne* bola spomenutá interpelácia A. Hlinku o odchode nuncia Marmaggiho z Prahy, ktorá bola prečítaná na 354. schôdzi poslaneckej snemovne.⁵⁸

Závažný analytický titulný článok uverejnil *Slovenský národ* 10. júla pod názvom *Pietou k histórii* (správne k histórii). Je neautorizovaný, ale predpokladáme, že ho písal, ako väčšinu podobných a dôležitých príspevkov, samotný Jur Koza Matejov. Je venovaný vzájomnému vzťahu katolicizmu a husitizmu a popularite Husovho kultu v Čechách. Bol napísaný pod vplyvom odchodu nuncia Marmaggiho z republiky, preto sa nepriamo týka práve vtedy vypuknutej Marmaggiho aféry.

⁵⁶ Medzi Prahou a Rímom. In *Slovenský národ*, 9. júla 1925, roč. 1, č. 53, s. 1.

⁵⁷ Pápežský nuncius odišiel z Prahy. In *Slovenský národ*, 9. júla 1925, roč. 1, č. 53, s. 2.

⁵⁸ Z poslaneckej snemovne. In *Slovenský národ*, 10. júla 1925, roč. 1, č. 54, s. 1.

Začal zamyslením nad Husovými oslavami a národným českým kultom J. Husa. „*Keby sme však chceli byť objektívnymi a úprimnými, myslím, dosť ľahko by sme uznali (pri hodnotení Husových osláv – pozn. autor), že tu ide o zvláštny český národný kult, v ktorom je síce hodne veľa piety, ale hodne veľa i rozumu a ťažko by bolo povedať, že kedy čoho z týchto dvoch složíek v kulte tohto je viacej, lebo dľa osôb a okolností sa to vždy mení.*“ Pri hodnotení Husovho kultu pokračoval v tom zmysle, že je potrebné o ňom seriózne so všetkou vážnosťou uvažovať, keďže sa k nemu hlási veľká časť českého národa, čo je zapríčinené podľa autora „*stálou agitáciou a historickým vývinom*“ a týmto kultom „*je infikovaná i ich národná kultúra*“. V Čechách, uviedol ďalej autor, „*tí, ktorým katolicizmus neprešiel až do kosti ba samých špikov, všetci sú tam okolo Husa. [...] Na druhej strane je zas len fakt, že veľká čiastka českého národa bola, je a bude katolíckou.*“ Tak vznikol problém rozdvojenia českého národa, kedy si Česi budú musieť zvoliť buď husitizmus alebo katolicizmus. „*Týmto spôsobom po dnes nevyrovnaný a nevyriešený Husov problém dvoji nie len samý český národ, ale i celý štát a akonáhle je toto rozdvojenie tak vyostrené, že medzi katolicizmom a husitizmom treba si voliť, tak táto delba musí byť pre český národ a štát jednou novou katastrofou.*“⁵⁹ Do tohto vzťahu katolicizmu a husitizmu podľa článku nevhodne zasiahli po odchode Marmaggiho niektoré české noviny („štvavé plátky“), ktoré tým urobili „medvediu“ službu vláde a celej republike. „*A práve preto veľmi zlé služby konajú vláde, českému národu a republike tie – mohol by povedať – rad-radom štvavé plátky, ktoré sa všemožne usilujú konflikt husitizmu s katolicizmom a Vatikána s Prahou čo najviac vyostriť. Títo ľudia liečia ťažkú chorobu štátu a svojho národu s liekom, od ktorého im chorý čo najistejšie umrie.*“ Nemožno husitizmus stotožňovať s celým českým národom. „*A ohromná fráza je husitizmus stotožňovať so samým českým národom, lebo to by toľko muselo znamenať, že českí katolíci sú z lóna svojho vlastného národa vytvorení len preto, lebo sú veriaci a katolíci.*“ Toleranciu katolicizmu zdôraznil autor v súvislosti s ľudovou stranou, ktorá napriek odchodu pápežského nuncia zostala vo vládnej koalícii. „*S tým, že ľudová strana i po uzákonení Husovho sviatku ostala vo vláde a pápežský nuncius z Prahy v tom čase neodíšiel, dokázal katolicizmus, že v Husovom kulte až po samé hranice možnosti chce byť tolerantným.*“ Po Husových oslavách, ich priebehu a následnom odchode nuncia Marmaggiho však už nastala iná situácia i pre katolicizmus. „*Keď však pod dojomom toho spôsobu, akým boli tie prvé oslavy prevádzané, nuncius opustil Prahu, to znamená už toľko, že spôsob tento s katolicizmom sa už nedá viac srovnávať. A je to výrok závažný tým viac, lebo Rím svoju cirkevnú politiku nerobí so dňa na deň dľa bežnej konjunktu-*

⁵⁹ Pietou k histórii. In *Slovenský národ*, 10. júla 1925, roč. 1, č. 54, s. 1.

ry, lež vždy v znamení večnosti svojho svetového povolania s tým povedomím, že čo dnes spraví, za to musí vedieť zodpovedať pred historiou kedykoľvek.“ Článok je zakončený vyzvaním autora k českému národu a jeho politikom, aby Husov kult v potrebnej miere revidovali v záujme lepšej budúcnosti českého národa i republiky. „Je zrejmé, že prišla doba, aby si český národ a najmä jeho dnešní vedúci politikovia úprimne a vážne zrevidovali program Husovho kultu a nadovšetko to, či ho vedia a chcú vyrovnať s presvedčením štátotvoriacich katolíkov alebo nie! A ak nie, čo to bude mať za následky pre dnešnú národne a nábožensky tak slabo konštruovanú republiku, a kto bude za následky tieto zodpovedný. Ale nadovšetko vyplatilo by sa rozvážiť každému českému národovcovi, či sa vyplatí umele vypresetovaný a udržiavaný Husov kult i za takú drabú cenu stálych historických tragéd ďalej v takomto chorobnom a nebezpečnom smere pestovať a udržiavať.“⁶⁰

V ďalších dňoch, podobne ako ostatné úvzdané stranické denníky, prinášal *Slovenský národ* stručné články o priebehu Marmaggiho aféry a jej dôsledkoch na politiku prvej ČSR. Bolo to v nasledujúcich článkoch: *Po odchode nunciusa*,⁶¹ *Viedeň sprostredkuje medzi Vatikánom a Prahou*,⁶² *Štvanica a skutočnosť*,⁶³ *Českí socialisti vystúpili z koalície*,⁶⁴ *Vyhlásenie vlády o oslavách Husových a o konflikte s Vatikánom*,⁶⁵ *Lidáci zostanú vo vláde*,⁶⁶ *Rezolúcia užšieho výkonného výboru Slov. Lud. Strany*.⁶⁷

⁶⁰ Ref. 59.

⁶¹ *Slovenský národ*, 10. júla 1925, roč. 1, č. 54, s. 3. V tomto príspevku tieto noviny zdôraznili, že podľa *Lidových Listov* odchod nuncia Marmaggiho neznamenal definitívne prerušenie diplomatických stykov medzi ČSR a Vatikánom, lebo nunciatúra Vatikánu v Prahe naďalej fungovala pod vedením tajomníka Arata.

⁶² *Slovenský národ*, 12. júla 1925, roč. 1, č. 56, s. 3.

⁶³ *Slovenský národ*, 16. júla 1925, roč. 1, č. 59, s. 1.

⁶⁴ *Slovenský národ*, 17. júla 1925, roč. 1, č. 60, s. 1. V tomto článku je opísaný výstižne priebeh Marmaggiho aféry, od jej vzniku v dôsledku priebehu Husových osláv, ďalej protestné zhromaždenia socialistických strán a útoky tlače týchto strán proti odchodu Marmaggiho a proti politike Vatikánu, až po demisiu ministra J. Stříbrného ako zástupcu Čs. národno-socialistickej strany vo vládnej koalícii.

⁶⁵ *Slovenský národ*, 21. júla 1925, roč. 1, č. 63, s. 1-2.

⁶⁶ *Slovenský národ*, 24. júla 1925, roč. 1, č. 66, s. 1. Je tu opísané vyhlásenie výkonného výboru Čs. strany lidovej k Marmaggiho afére a o tom, že lidovci zostanú vo vládnej koalícii, ako sme to uvádzali pri iných stranických denníkoch, napr. *Slovenskom denníku*.

⁶⁷ *Slovenský národ*, 26. júla 1925, roč. 1, č. 68, s. 1. V tejto rezolúcii prijatej v Žiline 23. júla 1925 predstavitelia slovenských ľudákov na čele s predsedom A. Hlinkom ostro odsúdili české protesty, najmä socialistických strán, proti nunciovi Marmaggiho a politike Vatikánu, ktoré sa udiali v Prahe po odchode pápežského nuncia 6. júla 1925. Tieto udalosti podľa výkonného výboru Slovenskej ľudovej strany vytvorili ešte väčšiu „priepasť, ktorá neodškriepiteľne jestvuje medzi nábožensky založeným duchom slov. národa a nevereckým busitizmom presýtenej demagogickej pražskej ulice, pred ktorej diktátom – ako udalosti dokazujú – musí sa koríť i samá vláda čs. republiky“.

Okrem týchto redakčných faktografických článkov o Marmaggiho afére publikoval *Slovenský národ* pomerne veľa analytických úvahových článkov, nepochybne pod vplyvom aktuálnej Marmaggiho aféry, o husitizme a katolicizme, či vzťahoch cirkvi a štátu, v ktorých sa ich autori prikláňali na stranu katolicizmu a cirkvi, čo bolo prirodzené vzhľadom na stranícku príslušnosť tohto periodika. Niektoré titulné články, väčšinou neautorizované, boli aj na pokračovanie, napr. *Ešte raz tou istou cestou: Od Prahy po Bratislavu s Husom a bez neho*. V ňom sa o J. Husovi písalo: „Ináč uznávam, že katolíci s tým českým Husom majú akýsi zvláštny pech. Veľká škoda, že sa vôbec narodil taký človek, pre ktorého jeden národ cez celé stoletia je medzi sebou a so svetom rozvadený. Ale keď sa narodil, mali ho nechať žiť a nerobiť z neho martíra. Mali Česi niekoľkých aspoň len tak zaslúžených vlastencov a veľikášov, ako bol Hus, a skoro ani nevedia o nich! Husa im spravili veľkého vtedy, keď ho spálili. Keby bol ostal živým, pravdepodobne o niekoľko rokov i sám by bol uznal, že sa mylil. Ale či by bol uznal alebo nie, všetko jedno! Ani za Husom katolíkom, ani za Husom kacírom by neboli išli tí, ktorí dnes tak dychtíve za ním behajú. A preto ešte väčšou chybou je, chcieť ho i dnes prenasledovať! S tým mu robíme reklamu, akú si zaiste nezaslúži. Nechajme ho tým, ktorí ho potrebujú.“⁶⁸

Na pokračovanie vyšiel aj titulný článok *Cirkev a štát* od autora pod pseudonymom Dr. Ultimus, ktorý sa venoval otázkam pomeru cirkvi k štátu prostredníctvom obrazov z minulosti, od stredoveku (keď cirkev neobmedzene vládla aj nad štátmi), cez renesanciu k Napoleonovi (ktorý sa snažil cirkev a pápeža podriaďiť štátu) až do súčasnosti, kedy je potrebné, podľa autora, upraviť konečne vzťah katolíckej cirkvi k štátu. Neuviedol však ani v jednej z troch častí tohto článku, ako to urobiť. Sériu týchto článkov ukončil všeobecným prianím o spolupráci všetkých kresťanských Slovanov a rečníckou otázkou, prečo príslušníci rôznych vierovyznaní i národností v našej republike nespokupujú, ale robia si naďalej prekážky. „Prečo už jeden raz nemôžeme si sadnúť nie na prah pred Hrad, alebo pred Kostol, nie na stôl alebo pod stôl, ale ku stolu všetci spolu, jako kresťanskí Slaviani, ktorí vedia obostranne zabudnúť, čo prevínili starí, lebo sme viac-menej všetci vinní! Prečo je to, že keď si aj sadneme k tomu stolu, jední robia stále duševnú exhumáciu dávno mrtvých a drubí anatomiu na nie priam dávno živých? Prečo chceme jední silou-mocou rozluku Cirkvi a Štátu a drubí zas, jako odpoveď na to rozluku Čechov a Slovákov, trebárs i štátnu? Prečo sa vlastne vzájomne bijeme, keď nás to obidvoch bolí?“⁶⁹

Posledným príspevkom k našej téme je pastiersky list biskupského zboru

⁶⁸ Ešte raz tou istou cestou: Od Prahy po Bratislavu s Husom a bez neho. In *Slovenský národ*, 23. júla 1925, roč. 1, č. 65, s. 1.

⁶⁹ Dr. Ultimus. *Cirkev a štát III*. In *Slovenský národ*, 7. augusta 1925, roč. 1, č. 78, s. 1.

z Československa (podpísali ho všetci biskupi vo vtedajšom Československu), ktorý bol napísaný 1. augusta 1925 a prečítaný na svätých omšiach v celej ČSR dňa 16. augusta 1925. Biskupi v ňom reagovali na priebeh Husových osláv, po ktorých potom vypukla nami sledovaná Marmaggiho aféra. V úvode listu sa všeobecne konštatovalo o príčinách odchodu nuncia F. Marmaggiho z ČSR. „Najbližšou príčinou odchodu bolo oslavovanie Husa, ako predchodcu reformácie XVI. storočia, teda bojovníka proti najvyššej náboženskej nadvážnosti (autorite) až do tej doby jednotného kresťanstva, ktorú nadvážnosť ustanovil Kristus Pán... [...] Tento protikatolícky ráz Husových osláv v Prahe a po celej republike už vopred ohlasovala verejná tlač, dokazoval protestantmi prečítaný manifest a na Hrade vyvesený prápor s kalichom, ktorý voľnomyslíenkári po celej Prahe odporúčali a vyvesovali. Tejto oslavu sa úradne zúčastnili najvyšší predstavitelia štátu.“ V závere listu sa uvádzalo: „Katolíci Česka a Moravy sú si povedomí svojej vzrastajúcej sily a odpor Slovákov oproti náboženskému husitizmu je nezlomný. V tejto obrane katolicizmu všetci sme jednotní. Heslo starých kresťanov : ‚Kresťan je moje meno a katolíkom je priezvisko‘ (Pacianus) je aj našim heslom. Pod týmto heslom vyzývame všetkých verných a uvedomelých katolíkov, aby sa z príležitosti protikatolíckych demonštrácií v deň Husových osláv v každej farnosti na základe tohto listu usnuli na prejave nezlomnej vernosti a synovskej oddanosti sv. Otcovi a jeho zástupcovi, najd. p. nunciusovi.“⁷⁰

Uverejnením pastierskeho listu vyjadrili noviny *Slovenský národ* jasne a zrozumiteľne svoj názor na Husove oslavy a následnú Marmaggiho aféru. Ich články neboli písané v takom ostrom konfrontačnom tóne, ako to bolo v prípade ľudáckeho *Slováka*, ale mali k nemu zo slovenských straníckych novín azda najbližšie. Je potrebné si uvedomiť, že aj keď ich majiteľ bol v tomto období už s vodcom ľudákov A. Hlinkom v osobnom a ideovom rozpore, predsa len to boli noviny blízke politike slovenských ľudákov. Preto aj názory na Marmaggiho aféru boli zo strany *Slovenského národa* jednoznačne protokatolícke, obhajujúce politiku Vatikánu a počínanie nuncia F. Marmaggiho včítane schvaľovania jeho odchodu z Československa.

Záver

Národné noviny ako tlačový orgán Slovenskej národnej strany sa k Marmaggiho afére vyjadrovali len okrajovo a nepriamo, preberali skôr názory iných politických strán. Priamo k tejto afére sa tieto noviny vyjadrili len v jednom príspevku katolíckeho kňaza (A. Kompáneka), ktorý bol z tohto dôvodu pochopiteľne prokatolícky a provatikánsky orientovaný. Agrárnici (prostredníc-

⁷⁰ Pastiersky list. In *Slovenský národ*, 18. augusta 1925, roč. 1, č. 86, s. 1.

tvom *Slovenského denníka*) bránili demokratické zriadenie československého štátu a nechceli dovoliť, aby následkom Marmaggiho aféry sa toto zriadenie oslabilo, napr. pádom vtedajšej koalíciej vlády. Národní demokrati (*Národní denník*) si priali zachovať silný národ (predovšetkým český, resp. československý) a potom až demokratické zriadenie (parlamentnú demokraciu) republiky, inklinovali a podporovali pod vplyvom K. Kramára slovanskú ideu spolupráce všetkých slovanských národov a Marmaggiho aféru chápali ako možné nebezpečenstvo nahľadania týchto základných pilierov ich politiky. *Slovenský národ* ako ideová zložka slovenskej ľudáckej politiky chápал Marmaggiho aféru ako dôsledok protikatolíckej a protivatikánskej politiky najvyšších predstaviteľov CSR a snažil sa obraňovať predovšetkým katolicizmus na Slovensku.

The Marmaggi affair in party newspapers of the time in Slovakia

The author describes and analyses the Marmaggi affair by looking at various Slovak party newspapers which were Slovak nationwide ones. These are: *Národné noviny*, *Slovenský denník*, *Národní denník* and *Slovenský národ*. With each of these he looks at how the Marmaggi affair and other related issues were treated, for instance ecclesiastic questions and their solution in Slovakia, the relationship between church and state, the figure of J. Hus, and Hussitism and Catholicism as opposed ideological movements.

Národné noviny, as the party newspaper of the Slovak National Party, dealt only peripherally with the Marmaggi affair in comparison with other party newspapers and published only one analytical article by the Catholic priest, Anton Kompánek. *Slovenský denník*, an agrarian newspaper, adopted a pro-governmental tone in relation to the affair, defended the democratic organisation of the Czechoslovak state and did not want the affair to lead to a weakening of the political system, i.e. through the fall of the then coalition government. *Národní denník*, the press organ of the Czechoslovak national-democratic party, used the Marmaggi affair to cast doubt on the nuncio, F. Marmaggi, himself and emphasized the personal aspects of the affair. Above all, it expressed a wish for a strong sense of nationhood (primarily Czech but also Czechoslovak) to be preserved; the democratic system (parliamentary democracy) of the republic was secondary to this. The opinions of *Slovenský národ* of the affair were strongly pro-Catholic, defending the politics of the Vatican and the actions of the nuncio, and approving his depar-

ture from Czechoslovakia. This newspaper defended Catholicism in Slovakia against Czech Hussitism, its historical adversary.

Mgr. Peter Zmátlo, PhD.
Filozofická fakulta, Katolícka univerzita v Ružomberku
peter.zmatlo@ku.sk

*Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja
na základe zmluvy č. APVV-0016-07*